

Larisa Sadovei

Aliona Boțan

Ghid de autoformare la studenți a culturii comunicării pedagogice

Chișinău, 2013

Ghidul a fost aprobat pentru editare de Senatul Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă”, Procesul-verbal nr.

Autori:

Sadovei Larisa, conferențiar universitar la catedra Științe ale Educației, UPS „Ion Creangă”, doctor în pedagogie
Boțan Aliona, lector universitar la catedra Pedagogie Preșcolară, UPS „Ion Creangă”, doctorandă

Recenzenți:

Țărnă Ecaterina, doctor în științe pedagogice, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”
Ovcerenco Nadejda, doctor în științe pedagogice, Universitatea Slavonă din Molodova

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Ghid de autoformare la studenți a culturii comunicării pedagogice/ Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, Sadovei Larisa, Boțan Aliona, Chișinău, Î.S.F.E.P „Tipografia UPS „Ion Creangă”, 2013. 120 pag., 300 ex.

ISBN 978-9975-115-06-3

Ghidul de autoformare a culturii comunicării pedagogice este adresat studenților specialităților pedagogice, fiind util pentru toți cei interesați de formarea culturii comunicării. Lucrarea corespunde profilului de formare a specialiștilor în Științele Educației și este elaborată în baza curriculumului disciplinar la cursul *Cultura Comunicării Pedagogice*.

Ghidul de autoformare a culturii comunicării pedagogice poate servi în calitate de jurnal de autoevaluare în procesul de dezvoltare a competenței de comunicare pedagogică la orice etapă de formare profesională.

numele, prenumele

specialitatea

anul de studii, grupa academică

CUPRINS

Argument	5
1. Semnificația pedagogică a culturii comunicării	7
2. Elemente procesului de comunicare pedagogică.....	21
3. Comunicarea în triunghiul pedagogic	36
4. Competența de comunicare a cadului didactic.....	52
5. Barierele ale comunicării pedagogice	65
6. Aplicații ale formelor comunicării în activitatea pedagogică.....	75
7. Cultura Comunicării nonverbale a cadrului didactic	85
8. Cultura comunicării paraverbale a cadrului didactic	100
9. Cultura comunicării verbale a cadrului didactic	112
10. Discursul didactic al profesorului	129

ARGUMENT

O lume în permanentă schimbare este de neconceput fără comunicare. Un cadru didactic este de neacceptat fără cultura comunicării.

Avînd în vedere imensitatea rolului comunicării în activitatea cadrului didactic, autoevaluarea culturii comunicării devine o necesitate permanentă, profesorul fiind responsabil de realizarea schimbului de mesaje inteligibile în orientarea atitudinilor, în formarea imaginilor despre lume și în difuzarea unor modele de comportament social al personalității copilului.

„Ghidul de autoevaluare la studenți a culturii comunicării pedagogice” reprezintă un suport informațional și metodologic pentru studenți, argumentul de bază în favoarea ideii de necesitate a acestui ghid fiind evidențiat de practicile autodidactice dezvoltate în cea mai mare parte pe dimensiunea autoînvățării ca acte de învățare/formare prin efort personal. Viziunea didacticii moderne prin care evaluarea este elementul „atașat direct” la acțiunile de predare și învățare, determină o abordare contemporană cu privire la autodidaxie, prin care acțiunea de autoevaluare devine parte componentă în procesul de formare și autoformare.

Lucrarea de față este destinată studenților, viitori educatori/învățători/profesori și propune conținuturi educaționale elaborate în conformitate cu curricula disciplinei „Cultura comunicării pedagogice”. Scopul lucrării în cauză este de a aprofunda cunoștințele teoretice și metodologice ale studentului în domeniul comunicării. În același timp, lucrarea reprezintă un instrument util de relizare a lucrului individual al studenților. În acest sens, activitatea academică a studenților va fi orientată nu doar spre însușirea teoretică a cunoștințelor, ci le va permite să aplice practic materia însușită și să genereze noi competențe de sinteză, analiză, lucrul individual și de cooperare cu colegii în soluționarea sarcinilor.

Fiecare unitate de învățare vizează antrenarea competențelor de comunicare pedagogică prin implicarea în: 1. *activități de reproducere a datelor*; 2. *activități elementare de gândire*; 3. *activități cu operații complicate de gândire*; 4. *activități de dezvoltare a gândirii creative*.

Activitățile individuale realizate permit aprecierea în baza criteriilor de evaluare la fiecare activitate propusă, cu ajutorul unui barem de apreciere de 10 puncte, care devine echivalentul pentru notarea de al 1 la 10. Prin intermediul evaluării activităților individuale,

studentul are posibilitatea de a-și evalua performanțele și, totodată, de a-și forma capacitatea de autoevaluare a cadrului didactic, pregătindu-l astfel să-și asume responsabilitatea pentru o evaluare obiectivă și concomitent să reducă distanța dintre evaluare și autoevaluare.

Sperăm că „Ghidul de autoevaluare la studenți a culturii comunicării pedagogice” să fie util și să genereze abordări personale creative.

Autorii

Organizarea conținutului tematic

Rubrica *INFORMAȚIE GENERALĂ*

conține referințe tematice cu scopul de a evidenția noțiunile importante și reprezintă un suport informațional în realizarea activităților individuale.

Rubrica *E bine să știm ...!*

temele sunt completate cu informații suplimentare, ce conțin detalii despre conceptele proprii comunicării.

Rubrica *ACTIVITĂȚI INDIVIDUALE*

presupune o evaluare a conținutului tematic prin intermediul a patru tipuri de activități (de reproducere a datelor, elementare de gândire, cu operații complicate de gândire și de gândire creativă), precum și antrenarea competențelor de comunicare pedagogică.

ABREVIERI

AGR - activități de gândire reproductivă

AGE - activități cu operații elementare de gândire

AGCo - activități cu operații complicate de gândire

AGCr - activități de gândire creativă

Tema 1: SEMNIFICAȚIA PEDAGOGICĂ A CULTURII

COMUNICĂRII

Studiul acestei teme va permite studenților:

- să definească noțiunile de cultură și comunicare;
- să analizeze axele de interpretare ale culturii;
- să realizeze distincții privind cultura generală - cultura de specialitate - cultura pedagogică;
- să explice tendințele de evoluție ale conceptului de comunicare pedagogică.

INFORMAȚIE GENERALĂ

Comunicarea a fost percepută ca element fundamental al existenței umane încă din Antichitate. Etimologic, cuvântul comunicare provine din latinescul *communis*, care a dat naștere verbului *communico*, ceea ce înseamnă „a împărtăși, a face în comun”.

Comunicarea a fost din totdeauna o componentă principală a educației, un suport indispenabil învățămîntului. Receptivă la progresele comunicării umane, școala nu a încetat niciodată să-și apropie și să integreze inteligent diferite forme și mijloace verbale și neverbale în structurile ei procesuale. Cu atît mai mult astăzi, cînd actul comunicării se implică efectiv în toate domeniile vieții și activității social-umane, unde se dezvoltă interactivitatea și prin urmare apare necesitatea unei culturi comunicaționale.

Explicarea sintagmei „*Cultura comunicării pedagogice*” implică o logică pornind de la semnificația culturii, apoi comunicare și pedagogie. Legătura dintre acești termeni face referire, în primul rînd, la cultura cadrului didactic. Profesiunea de pedagog, ca de altfel oricare alta, este rezultatul înzestrării cu anumite cunoștințe de specialitate și tehnici de lucru, formării unor capacități și atitudini specifice activității din acest domeniu. Totodată, personalitatea profesorului poate fi analizată din prisma culturii sale, ca rezultat al pregătirii și experienței acumulate.

Dicționarul explicativ al limbii române (DEX) prezintă termenului de **cultură** următoarea explicație: *totalitatea valorilor materiale și spirituale create de omenire și a instituțiilor necesare pentru comunicarea acestor valori.*

În aceeași ordine de idei, autorii de specialitate identifică:

- **Cultura generală** - ansamblul de cunoștințe universale teoretice și practice, de capacități, competențe, atitudini, moduri de abordare a problemelor, modele, comportamente, care oferă indicii despre nivelul intelectual și despre „orizontul” persoanei.

- **Cultura de specialitate** - ansamblul de cunoștințe, capacități și atitudini necesare stăpînirii teoretice și practice a unei anumite profesii.

- **Cultura pedagogică** – ansamblu de valori ce cuprinde toate laturile educației (intelectuală, morală, profesională, estetică, fizică) și nivelurile sistemului de învățămînt.

- **Cultura cadrului didactic** poate fi reprezentată din două perspective:

- 1) cu referire la *competențele necesare* pentru realizarea activității educative:

- are cunoștințe de specialitate și capacități de predare a disciplinei, implicînd o abordare interdisciplinară;
- își analizează științific propria muncă, îmbogățindu-și cunoștințele generale în continuu;
- dispune de un fond bogat de cuvinte și utilizează corect semnificația cuvintelor, terminologiei de specialitate;
- are o atitudine deschisă față de toți elevii din clasă și crează un mediu școlar în care fiecare elev să se simtă în siguranță;
- își autoevaluează permanent comportamentul valoric profesional, social și personal.

- 2) determinată de *funcțiile sociale* care decurg din statutul său în societate:

- a) *funcția de specialist în domeniul pedagogic*, asigurînd elevilor un sistem de cunoștințe fundamentale, deprinderi și priceperi, care să le permită cunoașterea (din punct de vedere teoretic și practic, aplicativ). Această funcție necesită de la profesor o cultură temeinică de specialitate realizată parțial în învățămîntul superior și completată ulterior prin diverse forme de formare continuă;

- b) *funcția de educator, de modelator al personalității tinerei generații*, poate fi îndeplinită corespunzător de profesor numai posedînd o profundă pregătire psihologică, pedagogică și metodologică. Aceasta oferă profesorului posibilitatea să acționeze în direcția realizării obiectivelor pe care și le propune, reușind să-și cunoască „obiectul” muncii sale, să știe "cît" și "cum" să ofere și "ce" să pretindă celor pe care îi formează și pentru care trebuie să constituie un model de urmat, prin tot ceea ce face și este el;

c) *funcția de mediator și copartener*, pentru a stabili relații de cooperare a cărei exercitare depășește limitele instituției de învățământ, extinzându-se asupra părinților, organismelor de stat, mass-media etc.

Pentru a fi un bun mediator, profesorul trebuie să posede o cultură temeinică, constituită din cunoștințe din diverse domenii. Profesorul nu se naște profesor, se formează inițial și se perfecționează continuu, fiindcă calitatea de pedagog - nu este înăscută.

Comunicarea pedagogică reprezintă un *principiu axiomatic al activității de educație care presupune un mesaj educațional elaborat de subiectul educației (profesor), capabil să provoace reacția formativă a obiectului educației (școlar), evaluabilă în termen de conexiune inversă externă și internă.*

(Sorin Cristea)

Comunicarea pedagogică are un *caracter bilateral* care evidențiază necesitatea instituirii unei corelații permanente între *subiectul și obiectul educației*.

Evoluția conceptului operațional de comunicare pedagogică evidențiază existența a trei tendințe:

1. tendința accentuării rolului *subiectului educație (profesorului)*, de emițător, care elaborează și valori fie că simultan *conținutul-mijloacele-canalele mesajului educațional*, realizabil în funcție de resursele psiho individuale și psihosociale ale *obiectului educației (elevului)* — perioada interbelică;

2. tendința accentuării rolului *obiectului educației (elevului)*, de receptor, (auto)perfectibil la nivelul mecanismelor declanșate și al structurilor psihologic angajate (perioada anilor 1950—1960);

3. tendința dezvoltării interacțiunii formative dintre profesor / emițător și elev/receptor, angajată în plan cognitiv dar și afectiv, motivațional, caracterial la nivel verbal dar și nonverbal (perioada anilor 1970-1990).

Cultura și comunicarea sunt o pereche conceptuală în toate științele care cercetează condiția umană. Ambele intervin în raporturile dintre individ și societate, ambele au o funcție majoră în integrarea socială și în transmiterea experienței cognitive și practice. Acestea nu sunt identice, dar nici separate, dacă înțelegem că viața în comun, deci viața socială, în datele sale elementare, nu este posibilă fără comunicarea cotidiană.

Bibliografie recomandată

- Cristea S. Dicționar de pedagogie. Chișinău-București: Grupul Editorial Litera, 2000. (Comunicarea pedagogică)
- Mândăcanu V. Profesorul maestru. Chișinău, p. 376-382
- Nicola I. Tratat de pedagogie școlară. București: Aramis, 2000, p.474-476 (Personalitatea profesorului)
- Pânișoară I.-O. Comunicarea eficientă. Iași: Polirom, 2007. p. 15-18 (Comunicarea. Delimitări conceptuale)

... E BINE DE ȘTIUT !

a. Termenul de **cultură** a fost preluat de mai toate limbile moderne din limba latină, unde cuvântul cultură avea atât înțelesul de cultivare a pământului, cât și pe cel de cultivare a spiritului. Se avea în vedere atât ideea de transformare a naturii exterioare omului, cât și a facultăților naturale ale omului, pe care educația le poate transforma din potențialități în realități. Cultura trece astfel în sfera largă a educației care urmărește formarea spiritului și a sufletului, instruirea și modelarea personalității pe baza cunoștințelor și a experienței personale.

b. **Comunicarea** este privită ca o componentă definitorie, structurală, a existenței umane și a culturii. În acest sens, comunicarea este actul cultural primar, ce presupune un schimb interactiv de mesaje între oameni, grupuri, societăți, culturi, care face posibilă continuitatea și coeziunea vieții sociale, fiind un tip de acțiune socială. În lumea contemporană, circulația informației este decisivă și a devenit o necesitate vitală pentru societăți, comunicarea reprezentând principalul instrument de integrare în societate și de modelare a culturii personalității.

- *Salve Magistra! - ziceau elevii, ridicându-se în picioare.*
- *Salvete discipuli! - raspundea profesoara și dupa aceea adăuga:*
- *Sedete! (asezati-va!)*

Reflecție:

oare așa se mai întâmplă și azi? multi se întreabă de ce să mai învățăm latina? la ce ne servește? e o limbă moartă, un vestigiu lingvistic fără prea mare importanță...

1. Realizează, în baza literaturii recomandate o enumerare a accepțiunilor termenului de „comunicare”.

This image shows a full page of white paper with horizontal dotted lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page, providing a guide for handwriting practice. There are no margins, text, or other markings on the page.

1. Corectitudinea științifică	2 puncte
2. Indicarea sursei (conform normelor)	3 puncte
3. Numărul de accepțiuni (1-minim; 7 și mai mult - maxim)	5 puncte

[illegible]

1. Numărul de accepțiuni (2-minim; 6 - maxim)	3 p.
2. Distincție conceptuală corectă	5 p.
3. Indicarea sursei (conform normelor)	2 p.

b) AGE - activități cu operații elementare de gîndire

3. Examinează definițiile comunicării și elaborează o listă de forme/tipuri/calități ale comunicării, evidențiind caracteristici specifice pedagogice.

This image shows a full page of primary-ruled paper. It consists of numerous horizontal dotted lines spaced evenly apart, providing a guide for handwriting practice. The lines are black dots on a white background, and there are no margins or other markings present.

Autoevaluare / Barem de apreciere

1. Originalitatea expunerii conținutului	1 p.
2. Numărul definițiilor examinate	2 p.
3. Diversitatea surselor (autorilor)	2 p.
4. Evidențierea corectă a caracteristicilor din definiții	5 p.

4. Analizează cultura comunicării pedagogice reflectată de profesorul V. Mândăcanu în volumul „Profesorul maestru” (pag. 376-382). Elaborează un tabel din 2 rubrici și include nume ale savanților și noțiunile științifice investigate.

<i>Nume de savanți</i>	<i>Noțiuni științifice</i>

Autoevaluare / Barem de apreciere

1. Corectitudinea științifică	1 p.
2. Numărul de noțiuni	5 p.
3. Originalitate	1 p.
4. Elemente (maxim - 7)	7 p.

c) AGCo – activități de gândire complexă

5. Alcătuieste, utilizând dicționarul limbii române, o listă de 20 de calități pozitive ale personalității și construiește o figură care le include, selectând câte 5 caracteristici pentru: a) o persoană cultă; b) un profesor; c) un student.

.....

.....

.....

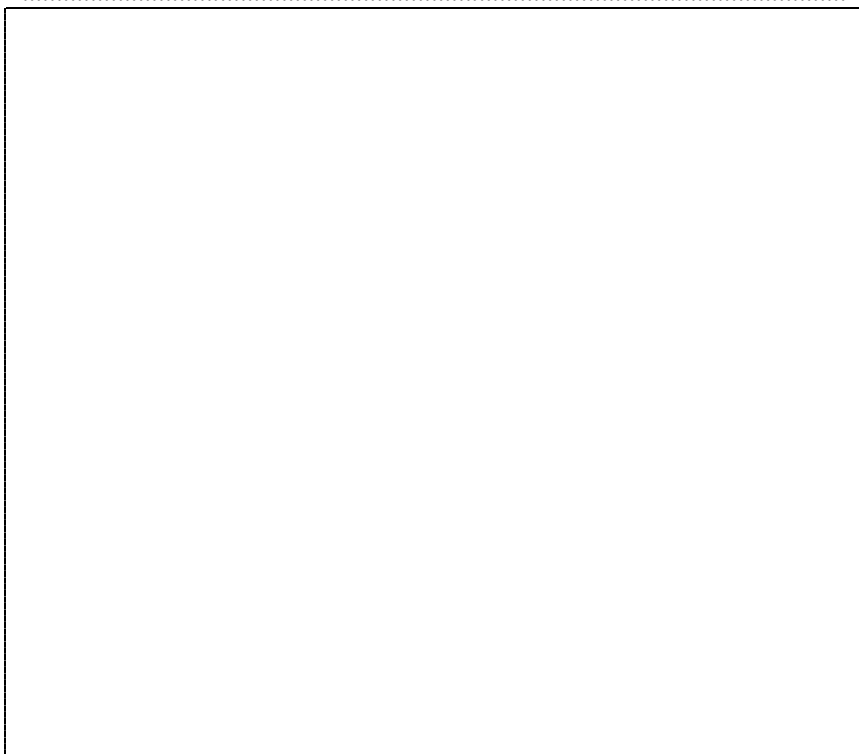
.....

.....

.....

.....

.....

Autoevaluare / Barem de apreciere

1. Numărul de calități	2 p.
2. Distinții specifice	4 p.
3. Originalitatea și complexitatea schemei	4 p.

6. Elaborează un tabel din 2 rubrici în care să descrii activitatea cadrului didactic și a elevului pentru fiecare tendință a comunicării pedagogice.

<i>Educator/Învățător/Profesor</i>	<i>Copil/Elev/Student</i>

Autoevaluare / Barem de apreciere

1. Corectitudinea gramaticală	1 p.
2. Descrierea activității învățătorului și copilului	4 p.
3. Exprimarea tendințelor comunicării	5 p.

7. Realizează un interviu privind elementele culturii profesionale a cadrului didactic. Elaborează 4-5 întrebări în baza textului suport după I. Nicola și adresează-le la diverse categorii de subiecți (părinți, profesori, studenți, colegi). În spațiul liber elaborează un tabel pentru înregistrarea rezultatelor. Emite concluzii.

Întrebări:.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

--

Concluzii:.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Autoevaluare / Barem de apreciere

1. Completitudinea sarcinii	1 p.
2. Calitatea întrebărilor	4 p.
3. Originalitatea tabelului	1 p.
4. Formularea constatărilor în concluzii	4 p.

d) AGCR - activități de gândire creativă

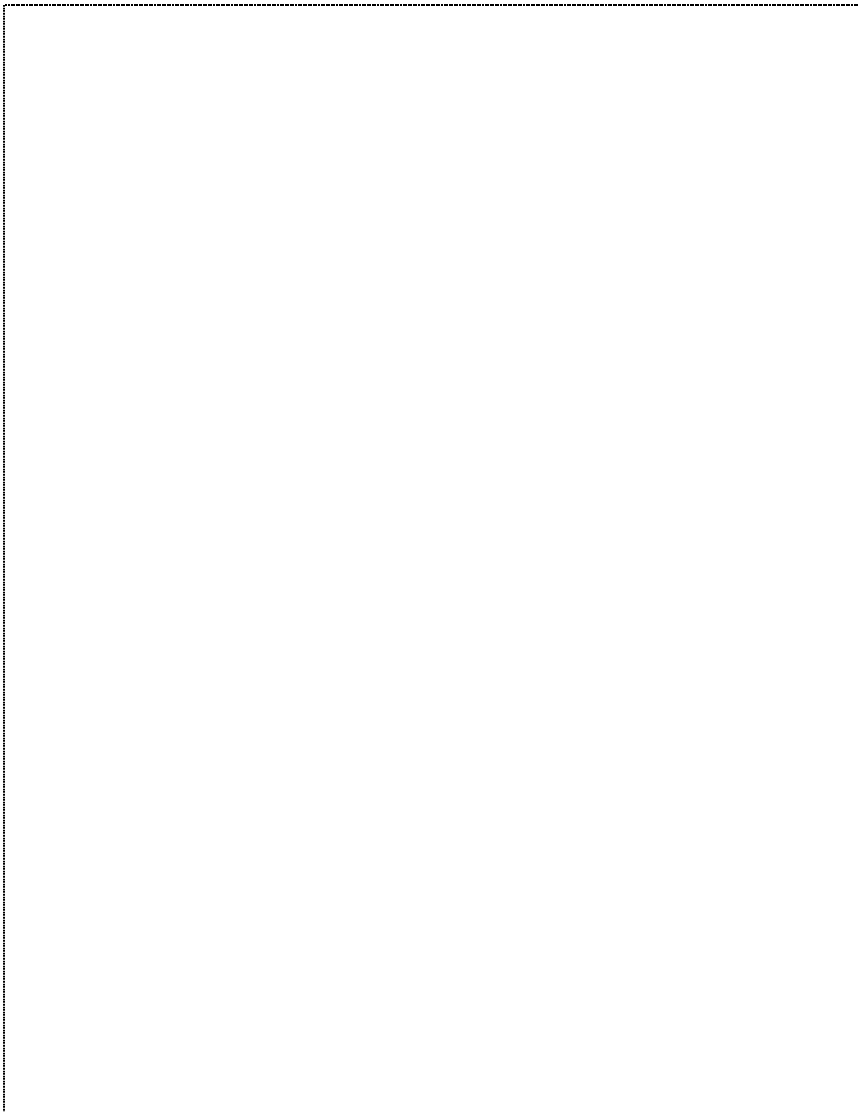
8. Propune cîte două exemple de cultură a cadrului didactic și cultură a elevului.

[illegible]

Autoevaluare / Barem de apreciere

1. Numărul de exemple	2 p.
2. Elocvența exemplelor	4 p.
3. Exprimare coerentă	4 p.

9. Construiește o figură în care să fie prezentate elementele constitutive ale culturii generale ale persoanei, culturii cadrului didactic și culturii comunicării cadrului didactic.

Autoevaluare / Barem de apreciere

1. Elemente constitutive (1-5 elemente de fiecare)	5 p.
2. Evidențierea specificului culturii menționate	3 p.
3. Originalitate schemei	2 p.

10. Stabilind corelații cu tabelul anterior, determină caracteristici ale profesorului comunicativ și a profesorului competent, evidențiind într-o singură rubrică a tabelului calitățile comune.

<i>Caracteristici ale cadrului didactic</i>	
<i>comunicativ</i>	<i>Competent</i>
<i>Competența de comunicare a cadrului didactic</i>	

Autoevaluare / Barem de apreciere

1. Evidențierea caracteristicilor specifice	4 p.
2. Structura competenței de comunicare în propria opinie	6 p.

Tema 2: ELEMENTELE PROCESULUI DE COMUNICARE PEDAGOGICĂ

Studiul acestei teme va permite studenților:

- să caracterizeze elementele procesului de comunicare;
- să descrie specificul comunicării pedagogice;
- să distingă componentele capacității de recepție și de emiter.

INFORMAȚIE GENERALĂ

Prin procesul de comunicare se transmit informații pentru atingerea anumitor scopuri. Înțelegem ca proces, comunicarea implică o derulare a operațiilor de codare, decodare asupra mesajelor.

Schema cea mai simplă a *procesului de comunicare* arată în felul următor:

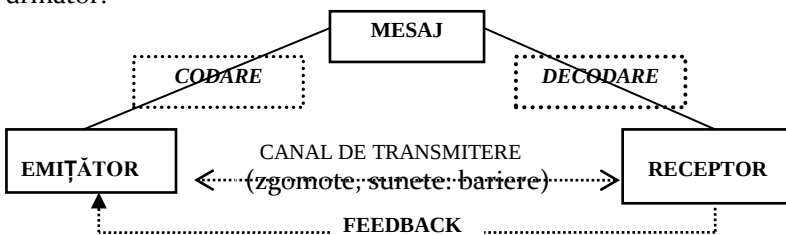

Fig.1 Procesul de comunicare după C.Shannon și W. Weaver, 1949

Ion-Ovidiu Pânișoară prezintă foarte amplu caracteristicile elementelor procesului de comunicare:

Mesajul - reprezintă printr-o informație, judecând de valoare obiective/subiective care implică fenomene de codare și decodare. Trebuie menționat că acesta poate fi transmis fără să fie receptat sau să fie incorect decodat, iar uneori mesajele primite pot fi contradictorii; de aceea, în momentul în care emițătorul își gândește mesajul este important ca acesta să fie gândit în directă proporție cu cel căruia îi este adresat.

Emitătorul - poate fi o persoană, un grup sau chiar o instituție, care posedă informație bine structurată și o transmite. Intenția emițătorului este de a modifica structura cognitivă a receptoului prin transmiterea de mesaje, modificarea comportamentului și având un anumit scop.

Receptorul – reprezintă un grup, o persoană sau o instituție, cărora se adresează mesajul în mod întâmplător, conștient sau subliminal. Receptorul este foarte important în constituirea unei relații de comunicare eficientă.

Canalul de comunicare - „drumul” care permite difuzarea mesajului. *Canale de transmitere* sunt purtătoarele mesajului. Acestea pot fi canale vizuale, auditive, tactile, kinestezice etc. Canalele au suport natural sau tehnic (telefon, fax, mijloace audio-video etc.) Ele pot fi grafice, vorbe, imagini etc.

Codarea desemnează operațiunea care face selectarea cuvintelor (semnelor) potrivite pentru organizarea informației și înțelegerea receptorului ca persoană (**codul**).

Decodarea presupune descifrarea sensului mesajului primit la nivelul receptorului. Pentru o decodare corectă receptorul trebuie se afle în posesia codului adecvat.

Feedback-ul este o componentă deosebit de importantă a comunicării. Norbert Wiener a introdus în comunicare ideea de feedback – *conexiune inversă*, care modifică și determină activitatea de codificare și transmitere a emițătorului. Longenecker subliniază că feedback-ul “este necesar pentru a determina măsura în care mesajul a fost înțeles, crezut și acceptat”. Conexiunea inversă reprezintă informația pe care o recepționează cadrul didactic de la elev/student în sensul corelației dintre predare și învățare.

Ori de câte ori se scrie sau vorbește, se încearcă să convingă, să explice, să influențeze, să educe sau să îndeplinească orice alt obiectiv, Nicki Stanton subliniază, că prin intermediul procesului de comunicare, se urmăresc întotdeauna *patru scopuri principale*:

- *să fim receptați (auziți sau citiți);*
- *să fim înțeleși;*
- *să fim acceptați;*
- *să provocăm o reacție (o schimbare de comportament sau de atitudine).*

Atunci când nu reușim să atingem nici unul dintre aceste obiective, înseamnă că am dat greș în procesul de comunicare. Limba simplă este doar un cod, pe care îl folosim pentru a ne exprima gândurile, un cod care poate fi “descifrat” numai dacă ambele părți (emițătorul și receptorul) conferă aceeași semnificație simbolurilor pe care le utilizează. Cuvintele sunt doar simboluri care reprezintă lucruri și idei, cărora le sunt atribuite diferite înțelesuri, mai mult sau mai puțin vagi, atunci când le auzim sau când le folosim. Înțelesul cuvintelor

rezultă din modul în care fiecare percepe și reprezintă lumea înconjurătoare, pentru că, fiecare o vede și o înțelege diferit.

Construind o analiză paralelă între funcționarea telegrafului și procesul de transmitere a informației de către profesor spre elev, L. Șoitu menționează: *în comunicarea pedagogică nu se păstrează regula receptării mesajului indiferent de calitatea emiterii și canalului de transmitere, deoarece receptorul are propriile sisteme de preluare, decodificare.* În opinia savantului Ioan Cerghit: „Transferul informației devine comunicare propriu-zisă de-abia atunci, când cunoștințele din care este alcătuit conținutul (mesajul) determină o acțiune corespunzătoare și din partea partenerului, când se transformă într-o interacțiune între parteneri”.

Activitatea cadrelor didactice se bazează pe principiul axiomatic de comunicare pedagogică, de aceea este necesară stimularea acestora de a elabora mesajul educațional ținând seama de: 1. particularitățile câmpului psihosocial, 2. ambianța educațională 3. grupul de elevi (Liliana Ezechil). Plecînd de la premisa că, omul este o ființă informațională, comunicantă și relațională, Elena Macavei justifică necesitatea dezvoltării competențelor comunicării în două direcții la nivelul formelor generale ale educației: *emitere și recepție.*

Elementele capacității de emitere se caracterizează prin:

- *conținutulul mesajelor* prin care sunt transmise informații, idei, opinii, îndemnuri, recomandări, sfaturi, convingeri, motivații;
- *modul de exprimare a mesajelor* este caracterizat de indicatori ca: relevanță, forță, intensitate, specificul exprimării verbale și nonverbale, putere de convingere, capacitate de inducere a unei stări dorite;
- *metodologia emiterii mesajelor* este exprimată de indicatorii eficienței metodelor: expunere, dezbateră euristică, problematizatoare;
- *tactul comunicării* solicită indicatori ca: limbaj adecvat, accesibil, pertinent, nuanțe expresive (ton, pauze), captarea și menținerea atenției, trezirea interesului, crearea atmosferei agreabile prin farmecul personal (gesturi, mimică, pantomimă).

Elementele capacității de recepție se caracterizează prin:

- *capacitățile intelectuale*: concentrarea atenției, disponibilitatea de a asculta, actualizarea cunoștințelor proprii, conexiunile; *trairea afectivă*: dorința comunicării, curiozitatea, disponibilitatea;
- *atitudinea*: acceptarea comunicării, deschiderea spre confruntarea opiniilor;
- *capacitățile volitive*: răbdarea, rezistența la efort, consecvența;

- *capacitatea de a percepe și de a asculta*: activismul ascultării, deprinderea ascultării.

Concluzia autoarei privind disocierea a două poziții de comunicare transmițător (rol activ) și cea de receptor, ascultător (rol pasiv) este următoarea: performanța comunicativă este determinată de interacțiunea și de calitatea prestației acestor două roluri.

Componentele unei pedagogii a comunicării

(Șoitu L. Pedagogia comunicării)

1. *Știința și arta vorbirii* - gândite ca o dublă promovare a potențialului elevului, deoarece în măsura în care știința vorbirii stimulează succesul școlar, în aceeași măsură promovează întreaga afirmare a lui în tot cursul vieții. Favorizăm concomitent nevoia de a vorbi, puterea de a vorbi și voința de a o face - toate fiind încoronate de bucuria reușitei. Actul vorbirii presupune efort și curaj - la orice vârstă. De aceea se cere, mai întâi, conștientizată o necesară și meritorie angajare. Profesrul se oferă ca exemplu de curaj și efort - recunoscând aceasta. Fie și pentru că în vorbirea deschisă se cere o abordare totală pînă la exemplul propriei vieți. Aceasta se face însă cu demnitate, nu cu regrete, ci cu bucuria de a te oferi, de a te dărui. Vorbirea este, în fapt, angajarea tuturor simțurilor.. Vorbirea este o artă care-și lasă cucerite teritoriile numai prin strădanii susținute și sistematice.

2. *Forța tăcerii* - generată, nu impusă, coercitivă, disciplinatorie sau născută din refuz, ignoranță, din neînțelegerea sensurilor. Forta este asigurată pentru tăcerea consimțită, dorită, acceptată, autoimpusă, ca o condiție a creației și afirmării proprii sau a celuilalt. Tăcerea crește valoarea discursului. Precede, fundamentează, susține, întreține poezia vorbirii, a vocii, a cuvintelor - ca sonoritate și semnificație. Este vorbire continuată, dirijată și valorificată. Aduce densitate și forță cuvîntului și ideii emise. Favorizează implicarea personală prin integrarea în universul afectiv și ideatic al comunicării. Nu este o tăcere pentru altul, ci una interioară, a ta. Subliniază și întărește sensuri, nuanțează mișcarea ideilor și trăirilor. Le centrează și recentrează. Cere teatralizare dar refuză artificializarea.

3. *Profunzimea și provocarea întrebării* - într-o pedagogie a comunicării aflăm o restabilire — prin inventariere și nuanțare - a tuturor întrebărilor copilăriei și existenței umane. Se cere o reformulare și asumare a acestora. Întrebările fie vin, fie le acceptăm, îndeosebi pentru cele care vor urma. Întrebările pot fi: pentru tine, pentru altul, dar și pentru tine, și altul. Răspunsul lor poate veni imediat, azi, dar și altădată - mult mai tîrziu - sau niciodată, pentru că nu va fi niciînd

unul definitiv ori pentru că e mult mai importantă căutarea lui. Școala, prin slujitorii ei, va mai spune că vin momente cînd răspunsul nu trebuie arătat oricui și oricînd. Acum este important de știut ce faci cînd nimic nu poți face sau, altfel zis, ce spui cînd nu poți spune nimic. Poți cu adevărat să te prezinți ca și cum nu știi, nu simți, nuguîndești nimic? Dacă da, atunci ori nu ești crezut ori vei fi nedrept judecat. Dacă nu, se impun găsite alte căi. Întrebările bine formulate și în context bine construit sînt o cale de a trimite la răspunsuri nerostite și/sau de nerostit.

Există însă o moralitate a întrebării ca și a răspunsului. Dacă prima parte a afirmației este mai ușor acceptată, în cazul răspunsului atragem atenția asupra necesității de a ști - la timp - cum și cînd se spune „da”; cum și cînd se amîină un răspuns; cum și cînd se spune „nu”. Oricare dintre cele trei situații cer conștientizarea, de către cel întrebant, a efectelor. Întrebările întretin și amplifică dialogul cu sine și cu altul. Obligă la starea de dialog - realizînd că orice întrebare nu este nici numai a ta, nici numai a celui alt. Sînt pentru un altul prezent dar și pentru unul absent, acum și încă multă vreme. Dar și în acest caz responsabilitatea celui care întrebă ori răspunde, se păstrează.

4. Polisemantismul neverbalului

Însăși prezența educatorului între elevi este una semnificativă. „Medium-ul (mijlocul) este mesaj” - afirmație ce s-a bucurat de mare vogă și laudă - este o veche descoperire a pedagogiei din vremurile ei embrionare. Ceea ce Marshal Mc. Luhan a spus în Galaxia Gutenberg, primii educatori știau, că oamenii de la oameni învață. Aceștia sînt și arată mai mult decît rostesc, indică, ori vor. Sînt cunoscute lucrările consacrate mimicii, gestului, tonului, posturii profesorului. Toate reluate, în complementaritatea lor, ne ajută să conștientizăm că orice comportament este comunicare. De aici, vom conchide că educatul nu încetează, nu poate înceta, să fie educator.

Bibliografie recomandată

- Ezechil L. Comunicarea educațională în context școlar. București: Ed. Didactică și Pedagogică, 2008, 184 p.
- Macavei E. Pedagogie. Teoria educației. București: Aramis, 2001, pag. 110-122.
- Șoitu L. Pedagogia comunicării. București: EDP, 2001, 224 p.
- Pânișoară I.-O. Comunicarea eficientă. Iași: Polirom, 2007, pag. 22-38.
- Stanton N. Comunicarea. București: Societatea Știință, Tehnică S.A., 1995, pag. 3-8.

... E BINE DE ȘTIUT !

Pentru a conferi comunicării o mai bună șansă de succes, indiferent de ce acțiune se întreprinde, Nicki Stanton consideră că trebuie să se cunoască cine sunt cei ce comunică, care este scopul comunicării lor, unde și când are loc procesul, cui și cum se adresează și ce elemente folosesc în acest proces. Comunicarea este un proces care se învață mereu. Întrebarea este dacă suntem decizi să învățăm în acest domeniu.

Cine ? (interlocutorul)

- Cine este cu precizie receptorul mesajului meu?
- Ce personalitate are? Educație? Vîrstă? Statut social?
- Cum va reacționa la conținutul mesajului meu?
- Ce știe el despre conținutul mesajului meu? Mult? Puțin? Nimic? Mai mult sau mai puțin decît mine?

De ce? (scopul)

- De ce comunic?
- Care este scopul meu real de a scrie sau a vorbi?
- Ce sper eu să realizez? O schimbare de opinie, de atitudine?
- Care este scopul meu? Să informez? Să influențez? Să conving?

Unde și când? (locul și contextul)

- Unde și când va fi interlocutorul (receptorul) când va primi mesajul meu? În birou sau în apropierea altui obiect interesant? Care elemente ale mesajului meu sunt cunoscute, astfel încît va fi nevoie să-l reamintesc faptele?
- În ce moment sosește mesajul meu? Pot răspunde la problema ridicată de interlocutor? Mesajul meu va reprezenta prima informație pe care interlocutorul o va auzi despre problema respectivă?
- Care este relația mea cu ascultătorul? Este subiectul mesajului meu un motiv de controversă între noi? Atmosfera este cordială?

Ce? (subiectul)

- Ce vreau exact să spun?
- Ce aș dori să spun?
- Ce dorește el să știe?
- Ce informații pot omite?
- Ce informații pot oferi pentru a fi: clar, concis, amabil, constructiv, corect, complet?

Cum? (tonul și stilul)

- Cum voi comunica mesajul meu? În cuvinte? În imagini?
- Ce mod de comunicare va fi apreciat? Scris sau vorbit?
- Cum voi organiza informațiile pe care vreau să le transmit? Voi folosi o prezentare deductivă (încep cu punctul meu de vedere principal și apoi continui cu explicații, exemple)? Sau voi utiliza o prezentare inductivă în care esența mesajului meu va fi plasată la final?

Cum voi realiza efectul dorit? Ce ton trebuie să folosesc pentru a-mi realiza obiectivul? Ce cuvinte trebuie să folosesc sau să evit pentru a crea o atmosferă potrivită? Norma etică elementară a comunicării prevede ascultarea pînă la capăt a interlocutorului. În cazurile în care timpul sau alte condiții nu-i permit să o facă în modul cerut de normele de politețe, își cere scuze, rugînd să i se comunice doar esențialul sau promițînd să revină la subiectul respectiv cu altă ocazie.

Un diriginte de clasă a încercat să ceară de la patronul unei firme un ajutor financiar pentru abonarea elevilor săi la revista *Limba Română*. Înțelegînd după primele cuvinte despre ce e vorba, patronul i-a spus dirigintelui că firma e săracă, producția e blocată etc. Apoi i-a mai dat de înțeles, scuizîndu-se, că se grăbește la o întîlnire cu cineva și nu prea are timp. Dîndu-și seama că eșecul este cu totul aproape, dirigințele a luat-o de la alt capăt, ceea ce ar fi trebuit de fapt să facă de la început:

"Domnule Director, nu cerem nici un ban. Vă rog doar să-mi îngăduiți să vă spun numai cîteva fraze, pentru că am auzit multe cuvinte frumoase despre Dumneavoastră. Desigur, producția, piața, desfacerea mărfii e în primul rînd. Inșă ce ne vom face noi, dacă și producția, și profitul va fi pus pe roate, ne vor veni banii din toate părțile, ne vom îmbogăți, iar din urma noastră vor veni niște generații de ignorați și inculți? Poate oare un adevărat proprietar, să se simtă bine, cînd neamul îi este în întuneric, în mlaștină? Domnule director, știm că sunteți un mare patriot și un bun creștin. Elevii noștri vă vor fi recunoscători și vă vor mulțumi în presă pentru ajutorul acordat. S-ar putea întîmpla ca după mulți ani unii din ei să vă restituie înzecit acest împrumut. înțelegeți...".

Directorul s-a uitat la ceas, și-a cerut scuze și i-a spus dirigintelui să vină altă dată cu un demers în scris. Dirigințele a revenit peste cîteva zile împreună cu vreo zece din cei mai buni elevi, care i-au prezentat patronului un scurt recital poetic, reflectînd în el realitatea tristă în care trăiesc. Directorul a rămas copleșit și cucerit, oferindu-le bani suficienți pentru a abona toată clasa la mai multe publicații.

ACTIVITĂȚI INDIVIDUALE

a) AGR - activități de gândire reproductivă

1. Enumeră nume ale savanților și contribuția acestora în domeniul comunicării pedagogice.

Nume savanți	Domeniu de reprezentare
Din textul suport	
Opțional din alte surse (menționați sursa)	

Autoevaluare / Barem de apreciere

1. Corectitudine științifică	1 p.
2. Corectitudine ortografică	1 p.
3. Nume de savanți	6 p.

Din textul suport	Număr	4	3	2	1
	Puncte	4	3	2	1
Din alte surse	Număr	4	3	2	1
	Puncte	4	3	2	1

Punctaj	10 p	9 p	8 p	7 p	6 p	5 p	4 p	3 p	2 p	1 p
Nota	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1

2.

1.

.....

.....

2.....

.....

.....

.....

.....

.....

3.....

.....

.....

.....

.....

4.....

.....

.....

.....

.....

Autovalutazione / Rating de esposizione

Autoevaluare / Barem de apreciere

1. Enumerarea scopurilor comunicării	1 p.

2. Dezvoltarea scopurilor pentru comunicarea școlară 6 p.

3. Utilizarea termenilor specifici (minim 5) 3 p.

b) AGE - activități cu operații elementare de gîndire

3. Demonstrează prin 3 argumente că în comunicarea pedagogică nu se păstrează regula receptării mesajului, indiferent de calitatea emiterii și canalului de transmitere.

[illegible]

Autoevaluare / Barem de apreciere

1.	Argumentare la subiect	2 p.
2.	Respectarea numărului de argumente: (1-3)	o-6 p.
3.	Corectitudine grafică	1 p.
4.	Corectitudine gramaticală	1 p.

4. Definieste elementele procesului de comunicare din perspectiva realizării comunicării pedagogice. Reprezintă grafic elementele distinctive ale modelului comunicării prin prisma specialității.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Autoevaluare / Barem de apreciere

1. Corectitudinea științifică	2 p.
2. Prezență estetică și grafică	1 p.
3. Originalitate	1 p.
4. Reflectarea elementelor specifice specialității	5 p.

c) AGCo – activități de gândire complexă

5. Observă procesul de comunicare între un cadru didactic și un student/elev. Elaborează o fișă prin care vei evalua *modul de exprimare* a mesajelor emițătorului-profesor și *atitudinea* receptorului elevului / studentului în baza elementelor capacității de emitere și de recepție (Macavei E.). Înregistrează datele în fișa de autoevaluare.

Fișa de autoevaluare

Autoevaluare / Barem de apreciere

1. Originalitatea fișei de autoevaluare	2 p.
2. Frecvența utilizării termenilor comunicării pedagogice	6 p.
3. Structura (început, bază, încheiere)	2 p.

6.

- Cum trebuie să fie mesajul unui cadru didactic.
- Ce capacități trebuie să posede un student pentru a însuși un mesaj informațional.

Concluzii:.....

This image shows a full page of white paper with horizontal dotted lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page, providing a guide for handwriting or typing. There are no margins, text, or other markings on the page.

Autoevaluare / Barem de apreciere

1. Corectitudinea exprimării	2 p.
2. Elementele mesajului cadrului didactic	4 p.
3. Capacitățile specifice studentului	4 p.

d) AGCR - activități de gândire creativă

7. Elaborează un eseu plecînd de la întrebarea: *Ce relație se stabilește între emițător și receptor în cadrul comunicării pedagogice?, avînd la bază componentele pedagogiei comunicării de Șoitu L.*

[illegible]

Autoevaluare / Barem de apreciere

1. Originalitatea	3 p.
2. Frecvența utilizării termenilor specifici comunicării pedagogice	5 p.
3. Structura (început, bază, încheiere)	2 p.

8. Comentează în scris afirmația savantului R. Jakobson în spațiul rezervat, argumentînd poziția pro sau contra opiniei autorului:

Mesajul necesită un contact, un canal și o conexiune psihologică între expeditor și destinatar, contact care le permite să stabilească și să mențină comunicarea.

This image shows a full page of white paper with horizontal dotted lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page, providing a guide for handwriting practice. There are no margins, text, or other markings on the page.

Autoevaluare / Barem de apreciere

1. Originalitate	2 p.
2. Exprimarea opiniei	4 p.
3. Argumentare	3 p.
3. Structura (început, bază, încheiere)	1 p.

Tema 3: COMUNICAREA ÎN TRIUNGHIUL PEDAGOGIC

Studiul acestei teme va permite studenților:

- să definească noțiunile de comunicare pedagogică, comunicare didactică, conținutul procesului de învățămînt;
- să distingă elementele triunghiului pedagogic;
- să explice circuitul conținuturilor comunicative în triunghiul pedagogic;
- să aprecieze influența educatorului în activitatea educațională.

INFORMAȚIE GENERALĂ

Problema comunicării este prioritară pentru evoluția ființei umane și ocupă un rol esențial în activitatea pedagogului, încît uneori este greu să separi aceste două realități. Specificul comunicării educaționale constă în delimitarea clară a rolurilor sociale și a pozițiilor funcționale ale subiecților: pedagog/ profesor / educator / învățător și copil / elev/ student. Profesorul este cel ce orientează procesul învățării și, mai ales, cel ce evaluează. În aceste circumstanțe se formează stilul de comunicare și de conducere a grupului, care determină în mare măsură succesul educației, relațiile interpersonale în grup și influența lor asupra formării personalității.

Constantin Cucos prezintă *comunicarea didactică* drept „un transfer complex, multifazial și prin mai multe canale al informației între două entități (indivizi sau grupuri) ce-și asumă simultan și succesiv rolurile de emițători și receptori semnificînd conținuturi dezirabile în contextul procesului instructiv-educativ”.

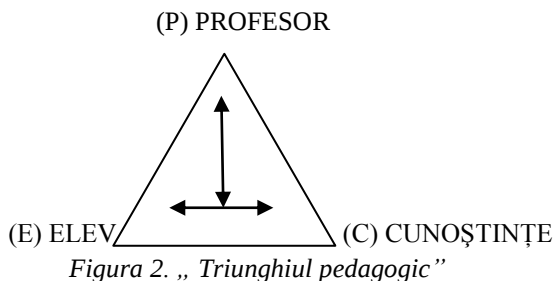
Lumina Iacob propune o posibilă definire a *comunicării didactice*, debutînd cu ideea că aceasta este o comunicare instrumentală, direct implicată în susținerea unui proces sistematic de învățare. În acest înțeles sunt eliminate restricțiile de conținut (pentru că învățarea este în egală măsură centrată pe dobîndirea de cunoștințe, deprinderi, motivații, atitudini etc.), de cadru instituțional (comunicare didactică poate exista și informală), sau cele privitoare la parteneri. Întradevăr, precizează autoarea, nu prezența personajelor „profesor-elev/elevi imprimă unei comunicări specificul didactic, ci respectarea legităților proprii unui act sistematic de învățare”, acestea fiind orientate spre

optimizarea raporturilor dintre funcțiile și finalitățile educației, dintre obiectivele - conținuturile - metodologia - evaluarea activității de educație/instruire .

Comunicarea pedagogică diferă de cea didactică, prin faptul că cea dintâi conține elemente conștientizate, atunci când cadrul didactic special inițiază situații și acte de comunicare direct sau indirect orientate spre formarea personalității sau a relațiilor interpersonale.

În această accepțiune, nu apar restricții de *conținut* (învățarea poate fi în egală măsură centrată pe dobândirea de cunoștințe, deprinderi, motivații, atitudini etc), de *cadru instituțional* (poate exista comunicare didactică și în afara procesului de învățămînt, în diversele forme ale educației nonformale și informale) sau privitoare la *parteneri* (profesor / educator / învățător și copil / elev/ student).

Ioan Cerghit consideră, că influența educatorului în activitatea educațională este enormă. Trei elemente distincte (educator – cunoștințe- profesor) fac parte dintr-o schemă triunghiulară, numită „triunghiul pedagogic” (Houssaye, 1988) sau „triunghiului didactic” (Halie, 1992), transpus în reprezentare grafică în felul următor :

Asociind două cîte două aceste elemente generatoare de situație educativă, se pot stabili următoarele fluxuri relaționale și funcționale:

- *elevul* intră în relație cu *cunoștințele noi* (E-C) și, în cazul acesta, el se află în *proces de învățare*;
- *profesorul* se află și el în relație cu *cunoștințele* (P-C) și, în cazul acesta, se găsește în *proces de predare* (în lipsa conținutului, predarea devine manipulare, dresură);
- de asemenea, *profesorul* se află în relație și cu *elevul* (P-E) și, în acest caz, d se află în *proces de formare*.

Intrarea în joc a fiecărui element al triunghiului nu are loc decât în relație cu celelalte. Există însă și alte opinii privind modul în care se configurează procesul de comunicare în activitatea educațională. Așa cum remarca Souriau (1993), problema se complică, în sensul că „triun-didactic” are nu numai trei vîrfuri, ci și *trei laturi*. Ceea ce înseamnă că, situația de instruire, intervin nu numai elevul, profesorul și cunoștințele, ci și *relațiile*: elev-cunoștințe, profesor-cunoștințe, profesor-elev (elev- profesor). Se formează o relație pe orizontală între profesor și elev și cunoștințele sînt reprezentate de conținuturi didactice sau educative. Triunghiul didactic repoziționează elementele și construiesc o relație specifică tringhiului din figura 3.

(C) CONTINUTURI

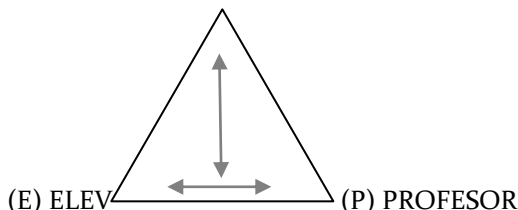

Figura 3. „ Triunghiul didactic”

Unii autori înțeleg prin *conținutul învățămîntului* „un volum de cunoștințe, deprinderi și priceperi, ce trebuie transmise și respectiv însușite de elevi, în vederea realizării sarcinilor instrucției și educației școlare” (Ion Roman). Admitem astfel, că punctul de plecare al constituirii conținutului învățămîntului este informația, ea fiind elementul care se poate conserva și transmite cel mai ușor de la o generație la alta. Informațiile se vor însoți în mod obligatoriu de deprinderi și tehnici de lucru, fie ele intelectuale, fie de ordin tehnico-practic.

Referințele autorilor privind realizarea învățării într-un cadru instituțional sugerează mai mult un aspect cantitativ al instruirii fără a elucida dimensiunea calitativă a relației în cauză. În acest sens, Bolboceanu A. întregeste imaginea fenomenului prin extensia acestui cadru la nivelul atitudinii adulților în interacțiunea cu copiii. Referindu-se la cadrele didactice antrenate în educarea copiilor subliniază, că fiind absorbiți de obligațiunile funcționale, educatorii își amintesc rareori de existența unor sentimente a celor ce sînt în grija lor, nu intuiesc că micuții ar putea să viseze la ceva, că doresc să fie

susținuți să fie importanți pentru cineva și să li se recunoască valoarea. Trebuințele psihologice, prin natura lor, pot fi satisfăcute într-o activitate specifică – comunicarea, care primează în viața fiecărei ființe umane, precizează autoarea, elementul-cheie a acestei activități concentrându-se în necesitatea de deschidere către celălalt, care reflectă dependența de autocunoaștere și autoapreciere, de cunoaștere și apreciere a altora. În același context, Bolboceanu A. califică drept măiestrie a cadrului didactic dacă reușește să-l determine pe copil să vorbească. Observăm importanța formării cadrului didactic pe coordonata stabilirii relațiilor, valori comportamentale, în acest sens, devenind capacități de declanșare și menținere a unei conversații.

Deși rolul de bază în crearea circuitului comunicativ al triunghiului pedagogic revine *conținuturilor didactice* (componentă de baza a activității didactice), acestea fiind dublu codificate de către receptor: cognitiv și afectiv. În aceste condiții profesorului îi revine, pe de o parte, sarcina de a proiecta și dirija **circuitul conținuturilor didactice**, pe de altă parte, sarcina de a favoriza un alt circuit, definit de Liliana Ezechil **circuitul conținuturilor afectiv-atitudinale**, exprimate prin *acceptare, izolare, aprobare, conformare, renunțare, protest, apreciere valorică* etc. Astfel, transmiterea elementelor cognitive asigură schimbul informațional menit să faciliteze integrarea *cunoștințelor, abilităților, deprinderilor* în structura personalității, iar codificarea mesajelor afective favorizează *schimbul interpersonal* ce caracterizează circulația stărilor afectiv-emoționale și a atitudinilor.

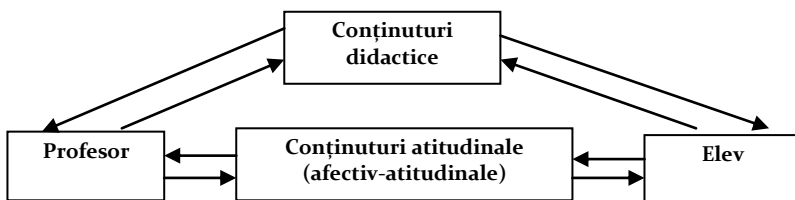

Figura 4. Circuitul conținuturilor comunicative în triunghiul pedagogic

Noile viziuni curriculare accentuează faptul că mesajele cu rol educațional se referă nu doar la ansamblul cunoștințelor didactice explicite, ci vizează transmiterea și a altor conținuturi (paternuri și experiențe de învățare, criterii de valorizare și tipuri de atitudini), cu o semnificație didactică mai redusă. Modelele comunicării didactice iau în considerare circularitatea acestui proces (alternanța participanților în rolurile de emițător/receptor și caracteristicile individuale în

stăpînirea codurilor de comunicare, rolul opiniilor și al atitudinilor în procesul comunicării, importanța contextului didactic) surprinzînd, de altfel, trebuința subiectivă de relație cu semenii.

Profesorul trebuie să fie capabil să interacționeze cu studenții nu numai sub raport informativ-formativ, ci și sub raport afectiv-emoțional și atitudinal, reușind astfel să realizeze atît o învățare eficientă cît și să formeze studenți cooperanți, spontani, creativi, autonomi.

Manifestările observabile care favorizează realizarea schimbului informațional și a celui interpersonal sunt cunoscute sub denumirea de *comportamente de tip interactiv*. Ideea însăși a *schimbului* presupune un angajament interacțional.

În cazul schimbului informațional și a celui interpersonal apar și unele diferențe specifice: schimbul informațional creează o priză a inteligențelor care interacționează pe cînd schimbul interpersonal creează un loc comun al satisfacțiilor pe care le împărtășesc cei ce intră în relație.

Aceste diferențe se regăsesc întrucîtva în manifestările observabile. În primul caz, circuitul comunicațional este concentrat pe confirmarea de receptare, prelucrare și redare a informației transmise; în al doilea caz el este axat pe confirmarea stărilor și atitudinilor de întărire și susținere a primului registru comportamental (Liliana Ezechil, 2002).

Pentru realizarea ***schimbului informațional*** se folosesc, în general, operatori comportamentali de genul:

1. confirmării recepționării și prelucrării logice a mesajelor:	• cum? • - în ce fel? • în ce scop? • pentru ce? • de ce?
2. confirmării prelucrării interne a informației receptate:	• credeți că ... • și totuși... • atunci... • cu toate acestea ... • prin urmare ...
3. reglării comportamentului informațional și realizării feed-back-ului:	• voi mai explica odată ... (verificare pasivă a • receptării mesajului); • să mai explice încă o dată ceva... (verificare • activă a receptării mesajului); • mai are ceva ceva de adăugat?

	• ce alte exemple ...? • ce credeți că se va întâmpla atunci când ...?
--	---

Pentru producerea **schimbului interpersonal**, registrul comportamental lansat de schimbul informațional urmează să fie lărgit. O notă definitorie a acestor tipuri de comportamente este aceea că tot ceea ce contribuie la personalizarea interacțiunii educative influențează într-un anumit fel schimbul mesajelor cu caracter interpersonal.

Există un ansamblu de modalități de intervenție care acționează în defavoarea realizării schimbului interpersonal. Ele pot fi sintetizate în două categorii:

1. aprecieri care afectează imaginea de sine a elevului și încrederea în forțele proprii:	• critica excesivă • ironia severă • autoritarismul rigid • jignirea • nerecunoașterea valorii și a calităților personale • afectarea statutului, etc;
2. aprecieri care divulgă caracterul, slăbiciunile profesorului.	practicile educaționale au dovedit că nu orice investiție psihico-afectivă este urmată de succes, după cum nu orice detașare va conduce la insucces

... E BINE DE ȘTIUT !

Noile viziuni curriculare accentuează faptul că mesajele cu rol educațional se referă nu doar la ansamblul cunoștințelor didactice explicite, ci vizează transmiterea și a altor conținuturi (paternuri și experiențe de învățare, criterii de valorizare și tipuri de atitudini), cu o semnificație didactică mai redusă. Modelele comunicării didactice iau în considerare circularitatea acestui proces (alternanța participanților în rolurile de emițător/receptor și caracteristicile individuale în stăpânirea codurilor de comunicare, rolul opiniilor și al atitudinilor în procesul comunicării, importanța contextului didactic) surprinzând, de altfel, trebuința subiectivă de relație cu semenii. Astfel, determinațiile comunicării umane în general, valabile pentru orice relaționare intercomunicativă, se reflectă și în funcționalitatea interacțiunii domeniului educațional la nivelul postulatului de bază formulat de

reprezentantii Scolii de la Palo Alto: **comunicarea didactică se desfășoară pe două dimensiuni: discursiv și relațional.**

Prin conținuturile stabilite, o anumită structură secvențială și un timp limitat de desfășurare a lecției profesorul devine responsabil de formarea armonioasă a personalității elevului și mijlocirea integrării sale în viața socială. În acest sens, Ezechil L. consideră misiunea educatorului drept „formator de personalități și de conștiințe”, ceea ce presupune ca profesorul să se implice într-un mod interacțional, să-i includă în permanență pe elevi „în circuitul complet al relațiilor interpersonale”.

Larisa Sadovei

Capacitatea de a motiva interlocutorul și de a genera situații școlare motivante creează adevărate ancore comportamentale între cadru didactic și elev. Este vorba, de fapt, de a ști cum să faci o invitație la acțiune și cum să stârnești în interlocutor dorința de a se implica. În acest sens, „învățătorul stimulează intelectul spre cunoașterea lucrurilor pe care le prezintă”. Unii autori sugerează ca, pentru declanșarea dorinței și dorinței de a acționa, să se aplice tehnica zisă „a înfometării” au „a însetării” pe care Freinet o descrie într-un mod metaforic în celebra lui *„Poveste a calului căruia nu-i era sete”*.

„Ținărul orășean voia să fie folositor gospodăriei unde era găzduit:

- înainte să duc calul la câmp, își spuse, voi merge să-l adăp. O să câștig timp și nu voi mai avea griji întreaga zi. Dar, fir-ar să fie ! calul refuză să meargă la adăpătoare și nu are ochi decât pentru câmpul delături plin de lucernă! Dar de când au început animalele să poruncească ?

- O să mergi să bei: ți-o spun eu ! ...

Noul țăran trage frîul, apoi merge în spatele calului și îl lovește. În sfârșit animalul înaintează, e aproape de adăpătoare...

- Poate îi e frică ... Dacă l-aș mîngîia ? ... Vezi, apa e limpede, ia udă-ți botul... Cum ! Nu bei!... la ...

Și omul împinge brusc botul calului în apa din adăpătoare. O să bei acum. Animalul se strîmbă și suflă, dar nu bea.

Trece un țăran. Privește scena și îi spune orășeanului:

- Oh ! Așa crezi că trebuie să te porți cu un cal ? E mai puțin animal decât oricare om, știi asta ? Nu-i e sete... Poți să-l și omori și tot n-o să bea.

Pettini Aldo

Cultura emoțională a cadrelor didactice constituie o subcomponentă a culturii profesionale de natură psihopedagogică, formațiune dinamică a personalității, reflectată în unitatea dimensiunilor intrapersonală și dimensiunea comunicativ-relațională, reprezentate într-un sistem de variabile afective, elaborate/adoptate de profesori pentru maximizarea eficienței profesionale/sociale, integrate într-un stil charismatic de comunicare pedagogică, catalizator de confort profesional și valori emoționale.

Competența emoțională este o metacompetență sau capacități de gestionare a emoțiilor și echilibrare a conduitei afective, un construct ce reflectă maturitatea afectivă a individului, integrând componentele emoțională, intelectuală și reglatoare ale psihicului uman convertite în procesul de realizare a scopurilor și aspirațiilor personale. Componentele de bază ale competenței emoționale sînt autoreglarea, reglarea relațiilor interpersonale, reflecția și empatia ce formează blocurile funcționale – comportamental, cognitiv intrapersonal și interpersonal. *Competența emoțională* determină și explică în ce măsură omul poate utiliza ansamblul capacităților individuale pentru a înțelege atitudinile, prezentate în emoții și a gestiona comportamentul său emoțional.

Maia Cojocaru-Boroza

Bibliografie recomandată

- Cerghit I. Sisteme de instruire alternative și complementare. Structuri, stiluri și strategii. Iași: Polirom, 2008. 312 p.
- Cojocaru-Boroza M. teoria culturii emoționale. Chișinău: Univ. Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău. 239 p.
- Cucoș C. Pedagogie. Iași: Polirom, 2000, pag. 177
- Ezechil L. Comunicarea educațională în context școlar. București: Ed. Didactică și Pedagogică, 2008. 184 p.
- Melinte D. Aprobarea și dezaprobarea în educația familială. Ghid metodologic. Chișinău: CEP USM, 2008.
- Pânișoară I.-O. Comunicarea eficientă. Iași: Polirom, 2007, 220 p.
- Sadovei L. Competența de comunicare didactică. Repere epistemologie și metodologice. Chișinău: Tipogr. UPS “Ion Creangă”, 2008, pag. 26.
- Pettini A. Metode moderne de educație. Freinet și tehnicile sale. București: EDC, 1992. p. 18-19.

1. Definiți comunicarea pedagogică (după Cristea S.). Extrageți termenii ce caracterizează: 1.comunicarea; 2. domeniul pedagogic.

Autoevaluare / Barem de apreciere

1. Separarea exactă a termenilor	6 p.
2. Corectitudine gramaticală	2 p.
3. Aspect estetic	2 p.

2. Realizează un studiu analitic asupra conceptelor din definițiile comunicării pedagogice și comunicării didactice în baza diagramei.

Comunicarea pedagogică	Elemente comune	Comunicarea didactică

Autoevaluare / Barem de apreciere

1. Completarea tabelului cu minim cîte 3 termeni în toate rubricile 6 p.
2. Corectitudinea științifică 4 p.

b) AGE - activități cu operații elementare de gândire

3. Caracterizează contextul comunicării pedagogice din perspectiva celor trei dimensiuni ale contextului, menționate de Pânișoară I.O. (pag. 35). Propuneți exemple relevante pentru fiecare dimensiune, completând cunoașterea cu aplicații privind elementele triunghiului pedagogic/didactic reflectate de I. Cerghit.

[illegible]

Autoevaluare / Barem de apreciere

1. Definirea conceptului de bază	3 p.
2. Distincția dimensiunilor	3 p.
3. Exemple relevante	4 p.

This image shows a full page of a document template designed for handwritten notes or answers. It features approximately 30 evenly spaced horizontal dotted lines across the entire width of the page, providing a guide for letter height and placement. The background is plain white, and there are no margins, headers, or footers visible.

1. Distingție cronologică	3 p.
2. Distingție de interpretare	3 p.
3. Suplimentare de concept din alte surse	4 p.

c) AGCo – activități de gândire complexă

- 5.** Completează componentele schemei elaborate de Ezechil L. „Circuitul conținuturilor comunicative în triunghiul pedagogic” cu elemente specifice conceptelor. Menționați sursele utilizate.

Autoevaluare / Barem de apreciere

1. Consultarea surselor	2 p.
2. Completitudinea caracterizării componentelor	8 p.

6. Analizează metodele de aprobare și dezaprobare. Completează tabelul cu expresii verbale utilizate de cadrul didactic, corespunzătoare metodelor de aprobare și dezaprobare.

APROBARE		DEZAPROBARE	
Metoda	Expresii specifice	Metoda	Expresii specifice

Autoevaluare / Barem de apreciere

1. Diversitatea formulelor de exprimare	4 p.
2. Corelația metodă-expresie specifică	2 p.
2. Număr de expresii (minim 10)	4 p.

d) AGCR - activități de gândire creativă

7. Elaborează formule verbale specifice limbajului interpersonal utilizate de cadrul didactic în timpul lecției și înafara acesteia.

This image shows a single sheet of white paper with horizontal blue or grey ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

Autoevaluare / Barem de apreciere

1. Diversitatea formulelor de exprimare	4 p.
2. Distincția formulelor în diverse contexte	2 p.
2. Număr de expresii (minim 6)	4 p.

8. Imaginează-ți că profesorul neglijează schimbul afectiv-atitudinal și continuați prin exemplificări, prognozați care pot fi consecințele pentru elev. Sistematizați rezultatele în tabel.

<i>Atitudini</i>	<i>Consecințe pentru elev</i>
1. <i>Lipsă de comprehensiune</i>	
2. <i>Lipsă de încurajare</i>	
3. <i>Neacceptarea ideilor formulate de elevi</i>	
4. <i>Critică, ironie</i>	
5.	
6.	
7.	
8.	

Autoevaluare / Barem de apreciere

1. Enumerarea minimă a 8 tipuri de atitudini 1 p.
2. Identificarea consecințelor pentru fiecare tip de atitudini fără a se repeta 2 p.
3. Identificarea consecințelor pentru fiecare tip de atitudini prin repetare 1 p.

Tema 4: COMPETENȚA DE COMUNICARE A CADRULUI DIDACTIC

Studiul acestei teme va permite studenților:

- să poată defini competența de comunicare a cadrului didactic;
- să identifice strategiile relaționale;
- să analizeze comportamente ale profesorilor în funcție de abilitățile comunicative.

INFORMAȚIE GENERALĂ

Noțiunea de competență are un caracter polisemantic. Din multitudinea de definiții ale competenței prezentăm pe cea care este completă și funcțională pentru domeniul didactic:

competența reprezintă capacitatea de a selecta, combina și utiliza adecvat cunoștințe, capacități și atitudini pentru rezolvarea cu succes a unei activități de învățare, precum și pentru dezvoltarea profesională ori personală în condiții de eficacitate și eficiență

Competența profesională a cadrului didactic reprezintă multitudinea de calități și valențe formate prin articularea competențelor *pedagogice* raportate la problematica *generală* a educației/instruirii și *psihologiei* educaționale, *metodicii* predării disciplinelor de specialitate și *practicii* educaționale. Este o valoare practică a personalității profesorului în raport cu rolul lui de educator, este o modalitate specifică de obiectivare a capacităților educative în contexte ale câmpului educational.

În structura competenței didactice sunt incluse: capacitatea de a stabili și transmite obiective didactice, capacitatea de a opera cu conținuturile (selectare, organizare, transmitere propriu-zisă), capacități de a selecta și utiliza metodologia didactică, capacități interrelaționale (psihosociale, de comunicare) – capacitatea de a adopta roluri diferite; capacitatea de a influența ușor studentul și grupul de studenți; capacitatea de a stabili ușor și adecvat relații cu ceilalți; cea de a comunica ușor/eficient cu fiecare student și cu grupul de studenți; cea care vizează utilizarea adecvată a puterii și autorității, capacitatea de a adopta ușor diferite stiluri de conducere; capacități (auto) evaluative și, nu în final, capacități (auto)formative.

Prin urmare, competența didactică este o structură personalitară extrem de complexă, autoconstructivă, centrată pe aptitudinea pedagogică (al cărei nucleu este comunicativitatea formativă) și care

joacă rolul de instrument de unificare, codificare și exprimare în afară, sub forma comportamentelor educaționale, a totalității datelor personalității celui afiliat la status-ul și rolul de profesor.

Competență de comunicare sau **competența comunicativă** este rezultanta cunoștințelor, deprinderilor, priceperilor, aptitudinilor și trăsăturilor temperamental-caracteriale, fiind dobândită prin asimilarea informațiilor și formarea capacităților de comunicare. Competența comunicativă se referă la gradul în care oamenii țin seama de caracteristicile celor cărora li se adresează, producând mesajul care este înțeles în felul în care se intenționează să fie înțeles. Iar abilitatea în comunicare este o împletire armonioasă a capacității lingvistice și a celei social comunicaționale. Este necesar să fie făcută distincția între competența comunicativă și competența lingvistică. *Competența lingvistică* se referă la cel mai înalt nivel al capacității lingvistice proprii unei persoane, fiind reflectată în formularea inițială a mesajului.

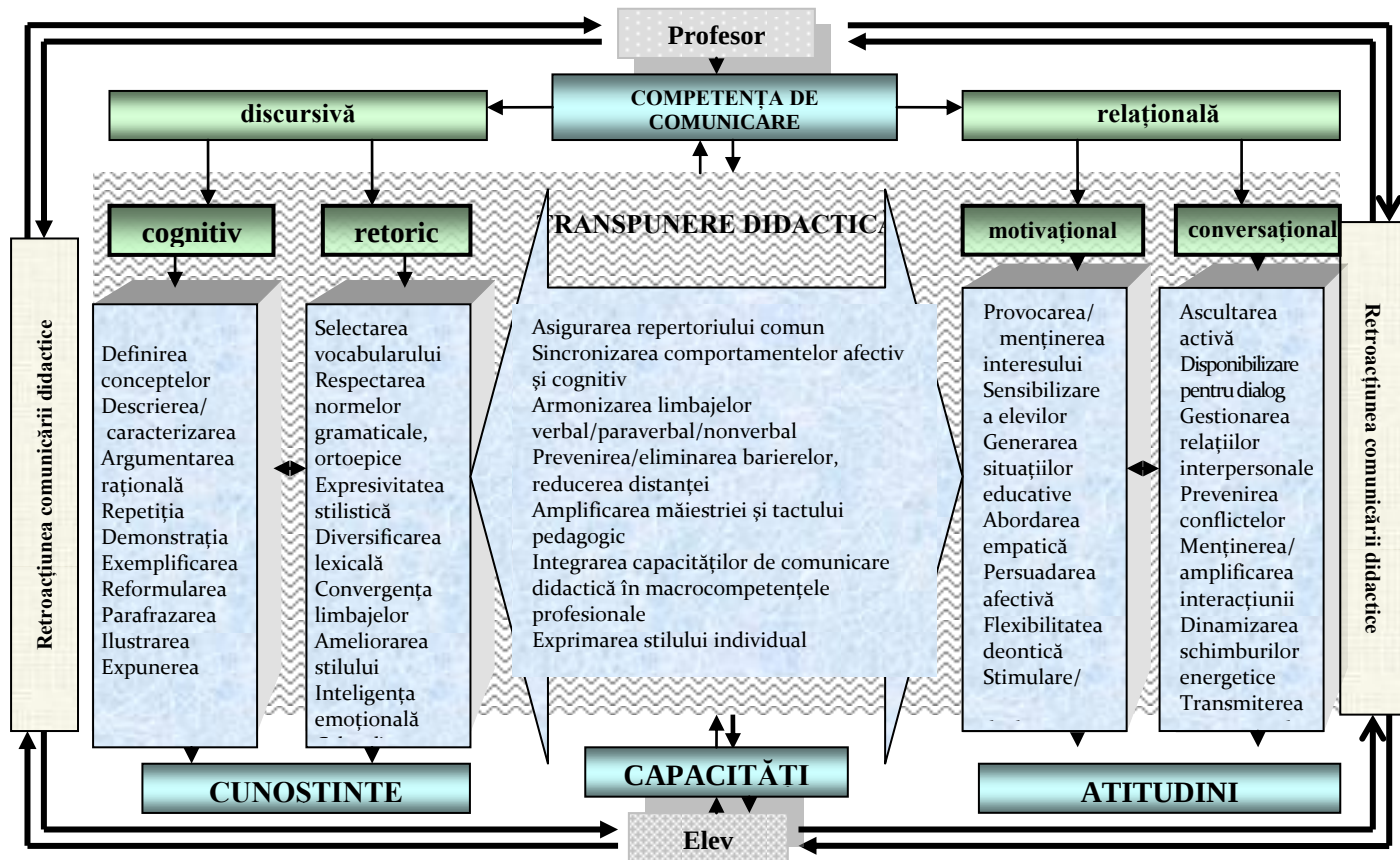
Competența de comunicare a cadrului didactic este o componentă esențială a competenței profesionale pedagogice. Sunt situații în care un mesaj didactic este receptat eficient nu neapărat datorită informațiilor noi și interesante pe care le cuprinde, ci mai ales datorită modului în care a fost transmis către studenți. Un mesaj chiar și neinterseant poate fi receptat optim dacă profesorul dispune, și mai ales, de competența sa comunicativă și este conștient de faptul că această competență trebuie în permanență dezvoltată.

Pregătirea de specialitate vizează formarea unui registru variat de competențe ale absolvenților ca viitori teoreticieni, cercetători, profesori. Curriculumul psihopedagogic universitar de bază menționează competențele ce formează „stratul prim” al formării personalului didactic: *comunicativitatea, empatia, învățarea, valorizarea conținuturilor, cercetarea și inovarea experiențelor educaționale, cunoașterea elevului, creativitatea, managementul educațional*. Aceste competențe necesită un curriculum comun pentru facultățile/universitățile care formează cadre didactice.

În opinia autorilor de specialitate, dincolo de diversitatea de abordări și de teorii ale comunicării, apar câteva puncte de convergență esențiale, în măsură să definească specificitatea comunicării didactice și să permită degajarea unor reguli sau principii fundamentale pentru formarea competenței de comunicare didactică.

Competența de comunicare didactică reprezintă ansamblul de comportamente comunicative ale profesorului exprimate în context educațional prin realizarea schimburilor informațional (componenta discursivă) și interpersonal (componenta relațională). *Sadovei L.*

Figura 5. Structura competenței de comunicare didactică

Analiza paradigmelor comunicării didactice a permis identificarea a două componente de bază ale competenței de comunicare didactică: **discursivă și relațională**, integrate în Modelul competenței de comunicare didactică, elaborat de Larisa Sadovei.

Valorificarea dimensiunilor competenței este exprimată de funcționalitatea și sincronizarea planurilor *cognitiv, retoric* în componenta discursivă și planurilor *motivațional, conversațional* în componenta relațională, reflectând comportamentele cognitive, aplicative și atitudinale rezultate din codarea și decodarea mesajului.

Cadrul didactic urmărește să transfere elevului *cunoștințe* prin *capacitatea sa de a traduce conținuturile de învățare în „demersuri de instruire”*, fiind definită *transpunere didactică*. *Retroacțiunea comunicării didactice sau feed-back-ul comunicațional*, ca acțiune circulară în model, reprezintă o modalitate activă și eficientă de adaptare a demersurilor didactice la multitudinea de situații concrete, contribuind la formarea primei impresii corecte sau incorecte despre exprimarea capacităților comunicative individuale și la formarea convingerilor privind calitatea capacităților comunicative, în funcție de care partenerii își vor regla comportamentul comunicativ, orientându-se spre evaluarea/autoevaluarea competenței de comunicare didactică.

Valorificarea principiilor, tehnicilor de proiectare și implementare a Modelului competenței de comunicare didactică este dependentă de măiestria pedagogică a profesorului, considerată treaptă superioară de dezvoltare competenței pedagogice, desemnând, în opinia lui Mândăcanu V., „un înalt nivel al competenței, atins prin antrenament, de natură să permită obținerea cu ușurință a unor realizări la nivel de expert”.

Obiectivarea transpunerii didactice în măiestria de a transmite conținuturile didactice și de a realiza relații eficiente la nivelul *cunoștințelor, capacităților și atitudinilor*, orientează elevii la activitate plină de inițiativă și creativitate, mobilizându-i, astfel, spre autoformare.

Dezvoltarea competențelor de comunicare determinată de modul în care atât profesorul, cât și studentul definesc și operaționalizează conceptul de comunicare didactică, conștientizând nevoia autoformării acestei competențe. Fiecare profesor are anumite convingeri și concepții despre grupa de studenți, despre cum ea trebuie condusă și organizată. Asupra manierei de conducere s-au făcut numeroase studii, toate subliniind ideea că profesorul, ca manager, trebuie să-și îndrepte permanent atenția asupra celui care învață.

Raportat la stilul de comunicare al profesorului, văzut ca manieră de a comunica cu studenții, aceste stiluri de conducere pot fi caracterizate astfel:

Tabelul 1. Caracteristici ale stilului de comunicare raportat la stilurile de conducere ale cadrelor didactice

<i>Stil de conducere</i>	<i>Stil de comunicare</i>
Autoritar	- pune accent doar pe emiterea de mesaje; - nu ia în considerare mesajele emise de studenți și uneori nici feedback-ul; - mesajele sunt sub formă de ordine, cerințe, exigențe, critici; - nu stimulează relațiile de comunicare din grupă.
Democratic	- stimulează comunicarea profesor-student, student-student; - dialoghează permanent cu studenții, sîtîndu-i și îndrumîndu-i; - pune accent pe interactivitatea în comunicare; - alternează permanent rolul de emițător cu cel de receptor; - barierele în comunicare sunt foarte puține și înlăturate imediat.
Laissez-faire	- relații de comunicare confuze și contradictorii; - rol pasiv în comunicare; - nu inițiază dialoguri, este indiferent.

În aceeași ordine de idei, luînd în considerare *criteriul competențelor de comunicare*, Liliana Ezechil prezintă următoarea tipologizare a profesorilor:

Tabelul 2. Tipologizarea profesorilor după criteriul competențelor comunicative

<i>Tipologizare</i>	<i>Caracteristici</i>
Profesorul pasionat	este tipul profesorului profund implicat în tot ceea ce întreprinde, cu o mare putere de dăruire, cu o bună capacitate empatică, bun ascultător, suportiv, încurajator, stimulat, prietenos. Este entuziast și persuasiv în orice situație: cînd predă o lecție sau cînd discută cu elevii despre petrecerea timpului liber, de exemplu. Pare că nu are probleme personale și are o mare putere de dăruire.
	este tipul profesorului precis, riguros, exigent în

Profesorul specialist	formularea sarcinilor și în verificarea performanțelor. Este doct în domeniul său, dar este, în același timp, distant, critic, sancționator. Limitează discursul său la conținuturile școlare, iar dacă face unele aprecieri cu caracter interpersonal ce au un conținut critic, ameliorator. Intră întotdeauna direct în probleme, nu pierde vremea cu „nimicuri”. Gestionează cu maximum de eficiență timpul pe care îl are la dispoziție.
Profesorul simpatic	este profesorul mereu dispus să facă un comentariu cu caracter personal sau interpersonal. Se arată interesat de problemele elevilor și dornic să ofere sfaturi sau soluții. Tratează conținuturile școlare cu o anumită detașare ceea ce-i permite să diva-gheze adesea de la obiectul predării pentru a se lansa în discuții colaterale, amuzante pentru elevi. Personalizează dialogul școlar pe care-l încarcă cu trăiri afectiv-atitudinale foarte evidente.
Profesorul intrus	este, de obicei, tipul mercenarului. Inabil în predare se pierde în detalii și ambiguități logico-argumentative. Prezintă noile conținuturi detașat, distanțat, stereotip. „Stîngaci” în relațiile cu elevii creează, mai degrabă, disconfort în colectivul școlar fără a înțelege cine e răspunzător de această situație. Se plînge de lipsa de disciplină din clasele de elevi și caută mereu vinovați pentru această stare de lucruri. Este tipul educatorului care și-a greșit vocația sau care a nimerit în câmpul educațional din întâmplare, prin forța împrejurărilor.

Sintetizînd, nu putem spune că unul sau altul dintre aceste tipuri de profesori este mai bun sau mai puțin bun, fiecare prezentînd atuuri și inconveniente dintr-un anumit punct de vedere. Important este ca, profesorul să fie conștient că are în fața sa personalități care sunt în plin proces de formare, iar ele trebuie să-și adapteze comportamentul în funcție de cerințele și interesele acestor studenți.

... E BINE DE ȘTIUT !

a. Analiza literaturii în domeniu ne conduce la ideea că încă din antichitate se solicita educatorului un ansamblu complex de calități și competențe. În acest sens Quintilian afirma că educatorul trebuie să posede calități de moralitate, pricepere educativă și cunoaștere a sufletului omenesc, iar Aristotel, Platon, Socrate etc. erau ca etalon în arta de a învăța pe alții.

b. Cea dintâi grijă a învățătorului, în opinia lui Aristotel, „constă în a atrage puternic pe elevi prin exemplul său bun”, învățătorul trebuie să fie un exemplu viu al virtuților pe care el trebuie să le altoiască elevilor. El trebuie să iubească fără limită munca lui, să se poarte părintește cu elevii și să trezească interesul copiilor pentru învățătură.

c. J. A. Comenius îi încuraja pe profesori să acorde atenție ca elevii lor să-și dezvolte gândirea și capacitatea de exprimare. În același timp, modul de exprimare al profesorului însuși este avut în vedere de J. A. Comenius, care sublinia că acesta trebuie să fie nu doar corect gramatical, ci și bogat, plăcut și ușor de înțeles. Profesorul trebuie să se pregătească pentru predare nu doar în ceea ce privește conținutul materiei pe care urmează să o împărtășească elevilor, ci și din punct de vedere estetic, al calității discursului său.

d. Studiile de istorie a pedagogiei evidențiază concepția lui J. A. Comenius care opina că educatorul trebuie să posede arta cuvîntului în măsura în care copiii să-l poată înțelege, arta de a educa, iscusința de a influența copilul.

Bibliografie recomandată

- Cerghit I., Neacșu I. et. al. Sisteme de instruire alternative și complementare. Structuri, stiluri, strategii. București: Ed. Aramis, 2002. 312 p., p. 71-73
- Ezechil L. Comunicarea educațională în context școlar. București, Ed. Didactică și Pedagogică, 2002, 184 p.
- Jinga I., Istrate E. Manual de pedagogie. Competențe profesionale. Chișinău-București: Grupul Editorial Litera, 2000.
- Sadovei L. Competența de comunicare didactică. Repere epistemologice și metodologice. Chișinău: Tipogr. UPS “Ion Creangă”. 172 p.
- Sălăvăstru D. Psihologia educației. Iași: Polirom, 2004, 287 p.

ACTIVITĂȚI INDIVIDUALE

a) AGR - activități de gândire reproductivă

L Grupează elementele competențelor cadrului didactic prin tehnica „Pânză de paianjen” („Spider map”) și evidențiază competența de comunicare a cadrului didactic (I.Jinga, E. Istrate. Manualul de Pedagogie. 1998; M. Călin. Teoria educației. Fundamentarea epistemică și metodologică a acțiunii educative. Ed. All, București, 1996).

Autoevaluare / Barem de apreciere

1. Aspectul grafic	2 p.
2. Identificarea corectă a elementelor	2 p.
3. Originalitatea figurii și evidențierea capacității de comunicare	6 p.

b) AGE - activități cu operații elementare de gândire

- 3.** Analizează competența de comunicare în opinia exprimată de I. Cerghit, evidențiind particularități distincte privind competența de comunicare a elevului și a profesorului

Competența de comunicare	
a profesorului	a elevului

Autoevaluare / Barem de apreciere

- Particularități ale competenței de comunicare:
 - a profesorului 4 p.
 - a elevului 4 p.
- Distincții corecte (precise) 2 p.

c) AGCo - activități cu operații complexe de gîndire

5. Elaborați 4 activități de învățare pentru studenți în vederea dezvoltării competenței de comunicare didactică din perspectiva dimensiunilor cognitivă, retorică, motivațională și conversațională, avînd la bază indicatorii menționați în Modelul competenței de comunicare didactică elaborat de L. Sadovei.

[illegible]

Autoevaluare / Barem de apreciere

1. Numărul de activități elaborate	1-4 p.
2. Corelația cu indicatorii stabiliți	1-4 p.
3. Valoarea formativă specifică pentru competența de comunicare didactică	2 p.

d) AGCR - activități de gândire creativă

6. Scrie un eseu despre stilul de comunicare ce trebuie adaptat de un cadru didactic. Argumentează care stil de comunicare pedagogică este mai eficient.

This image shows a full page of white paper with horizontal dotted lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page, providing a guide for handwriting practice. There are no margins, text, or other markings on the page.

Autoevaluare / Barem de apreciere

1. Corectitudinea exprimării	2 p.
2. Originalitatea	2 p.
3. Argumentarea	2 p.
4. Concizia	2 p.
5. Structura	2 p.

Tema 5: BARIERE ALE COMUNICĂRII PEDAGOGICE

Studiul acestei teme va permite studenților:

- să precizeze specificul comunicării pedagogice din perspectivă telegrafică;
- să definească noțiunea de conexiune inversă în procesul de comunicare;
- să caracterizeze factorii generali și specifici ai blocajelor în comunicare.

INFORMAȚIE GENERALĂ

Comunicarea reprezintă un sistem deschis, influențat de extrem de foarte mulți factori. Multe dintre dificultățile care apar în activitatea pedagogică reprezintă rezultatul direct al erorilor de comunicare. Aceste deteriorări ale comunicării anticipează confuzia, neînțelegerea sau, și mai grav, eșec în procesul de formare a personalității.

Barierile de comunicare reprezintă toate acele perturbații care pot interveni de-a lungul procesului de comunicare și reduc fidelitatea sau eficiența mesajului transmis.

În studiile de specialitate sunt semnalate patru mari categorii de bariere ale comunicării:

2. Bariere de limbaj - apar dificultăți de exprimare care duc la expresii/cuvinte confuze ori cu sensuri diferite pentru persoanele implicate în actul de comunicare.

3. Bariere de mediu - cele mai des întâlnite sunt cele care țin de climatul de muncă necorespunzător, caracterizat prin poluare fonica ridicată.

4. Bariere determinate de poziția emițătorului și receptorului - de cele mai multe ori acestea intervin atunci când imaginea pe care emițătorul sau receptorul o are despre sine sau interlocutor este una falsă, însoțită de idei preconcepute sau sentimente mult prea puternice.

5. Bariere de concepție - presupunerile, bănuielile, concluziile pripite lipsa de interes a receptorului față de mesaj pot produce disfuncții în procesul de comunicare eficientă.

De asemenea, sunt *factori fizici perturbatori*: iluminatul necorespunzător, zgomote, temperaturi excesiv de coborâte sau ridicate, ticuri, elemente ce distrag atenția – telefon, cafea, ceai etc.

Comunicarea poate fi obsrtucționată sau doar perturbată de o serie de factori care se interpun între semnificația intenționată și cea percepută putînd fi legați de oricare dintre componentele comunicării (emițător, mesaj, canal, receptor), sau de interacțiunea lor.

În cadrul instituțional educațional *blocajele de comunicare, sau distorsiunea informației* se pot produce atunci cînd **emițătorul (profesorul)**:

- nu stăpînește conținutul mesajului didactic transmis; acesta nu este expus clar, inteligibil și sistematizat;
- vorbește prea încet, prea tare sau prea repede, nu prezintă clar scopul mesajului și nu creează motivații pentru a trezi interesul pentru comunicare;
- nu sincronizează diferitele tipuri de comunicare (verbală, paraverbală, nonverbală, vizuală etc.);
- mesajul transmis nu corespunde cu interesele elevilor sau cu problemele ce le au de rezolvat;
- mesajul didactic este prea cunoscut sau prea abstract și nu trezește interes, producînd plictiseală;
- comunicarea este numai unidirecțională, producînd pasivitate;
- elevii nu sunt angajați în comunicare prin dialog sau prin întrebări retorice;
- eficiența comunicării este blocată și de fondul stresant creat de emițător (plictiseală, oboseală, nerăbdare, teama de a nu greși în expunere);
- elevii nu au cunoștințele necesare pentru a înțelege mesajul didactic sau acestea nu au fost fixate temeinic și ca urmare se produc interferențe.

Mesajele didactice trebuie să parcurgă adesea distanțe lungi pînă a fi înțelese. Anumite puncte din mesaj pot fi *accentuate*, pot fi *adăugate* informații noi, unele detalii pot fi *modificate*, ordinea evenimentelor poate fi *schimbată*, anumite lipsuri pot fi *completate* pentru ca mesajul să pară mai credibil. Deoarece comunicarea didactică presupune o anumită tranzație verbală a profesorului cu un grup de elevi, probabilitatea ca informațiile să fie distorsionate este mai mare; barierele în calea comunicării sunt sau nu conștientizate, dar ele există oricum și sunt date și de comportamentul de comunicare al interlocutorilor:

- **comportamentul defensiv** – apărarea care intră în acțiune imediat ce unul dintre interlocutori se simte atacat;
- **comunicarea evaluativă** - cea care critică sau nu, dar etichetează pe interlocutor cu atribute mai mult sau mai puțin aplicabile: rău, harnic, leneș;

- **comunicarea dogmatică** – persoanele cu opinii înguste, incapabili să accepte punctele de vedere ale celorlalți, au tendința de a transforma orice discuție într-o confruntare, în care pornesc mereu de la premisa că doar ei sunt cei care au dreptate;
- **comunicarea manipulativă** – atunci când cineva are motive ascunse și încearcă o influențare, se tinde spre o reacție negativă, opunere, chiar dacă aceasta nu este neapărat benefică.

... E BINE DE ȘTIUT !

„Neînțelegerile reprezintă cea mai des întâlnită formă de comunicare.”

P. Benary

Deși începem să comunicăm de la o vîrstă foarte fragedă, psihologia socială estimează că există o pierdere de aproximativ 40-60% din înțeles între momentul în care un mesaj este transmis și cel în care acesta ajunge la receptor. Înțelegerea barierelor cel mai des întâlnite în comunicare este primul pas pe drumul către o comunicare impecabilă.

La Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” a fost realizat în anul 2007 un sondaj de opinie, ce a vizat identificarea barierelor de comunicare didactică profesor universitar-student. La chestionare au participat 150 de studenți, fiind constatate diverse tipuri de blocaje.

*Tabelul 3. Reprezentările studenților privind
barierele de comunicare didactică*

Blocaje	studenți	%
sumarizarea ideilor principale	21	14
timpul și spațiul în care se desfășoară comunicarea didactică	33	22.00
structurarea neadecvată a discursului	41	27,30
supraîncărcarea determinată de criza de timp și volumul de informații	44	29,33
bariera acceptării unor studenți	47	31.33
armonizarea scopurilor și obiectivelor	48	32.00
lipsa capacității de ascultător-receptor	64	42.66
omisiunea (utilizează informații incomplete)	67	44.66
consideră profesorul vinovat în toate	72	48.00
caracteristici personale ale emițătorului/receptor	73	48.66
stăpînirea limitată a priceperii de a se exprima fluent,	74	49.33

corect, convingător		
ratarea înțelesului datorită expunerii materiei (nu poate predă)	97	64.66
lipsa de experiență (profesori tineri)/	117	78.00
susținerea neempatică a studentului	120	80.00
lipsa respectului reciproc	135	90.00
necontrolarea stărilor afective (sentimente, emoții), emotivitate ridicată și nu cunosc strategii de autoeducare	136	90.66
starea de oboseală	137	92.00
cunoașterea insuficientă a materiei de către student	138	93.33
săli necorespunzătoare/fonice	150	100%

Observăm că printre blocajele menționate de către respondenți sînt cele ce țin de personalitatea profesorului și a studentului și diferențele de percepție. Observăm, că printre aceste se enumeră: nesusținerea empatică (80 %); lipsa respectului reciproc; bariera acceptării unor elevi (31, 33%). Studenții consideră că stereotipia profesorului (tendința de a-i categorisi în tipuri stereotipe: buni, răi, deștepti, incompetenți), simpatia lui față de studenți și invers a studenților față de profesor crește sau scade în măsura sînt sau nu descoperite trăsături, preferințe, caracteristici comune, pot constitui bariere serioase în realizarea unei comunicări didactice eficiente.

O altă categorie de bariere țin *diferențele de statut* (lipsa de experiență a profesorilor tineri), diferențe în stăpînirea limbajelor, caracteristici personale ale emițătorului/receptor, ratarea înțelesului datorită expunerii materiei (nu poate predă), afectează poziția statutară a **E** și **P** în procesul comunicării. Sînt sesizate de către studenții chestionați în procesul comunicării *probleme ce țin de structurarea mesajului didactic și aspectului relațional, fiind generate de dificultățile în exprimare* (vocabularul slab/dezvoltat, direcționarea mesajului astfel încît să *corespondă intereselor și nevoilor* celui care primește mesajul), stări de oboseală, săli necorespunzătoare. Observăm că 48 % din studenții consideră că profesorul este vinovat de toate; iar necunoașterea suficientă a materiei de către studenți afectează grav calitatea procesului de predare/învățare.

Bibliografie selectivă:

- Pânișoară I.O. Comunicarea eficientă. Iași: Polirom, 2004. 220 p.
- Țărnă E. Bazele comunicării. Chișinău: Prut Internațional, 2011. 368 p.
- Sadovei L. Competența de comunicare didactică. Repere epistemologice și metodologice. Chișinău: Tipogr. UPS “Ion Creangă”. 172 p.

ACTIVITĂȚI INDIVIDUALE:

a) AGR - activități de gândire reproductivă

1. Realizează un studiu a „Barierelor în comunicare și aspecte privind eficiența comunicării” de I.O.Panișoară și completează tabelul cu nume ale savanților analizați de autor și barierele cele mai frecvente identificate în comunicarea pedagogică.

<i>Autor</i>	<i>Bariere de comunicare</i>

Autoevaluare / Barem de apreciere

1. Bariere în comunicarea pedagogică	6 p.
2. Numărul de autori analizați	4 p.

AGE - activități cu operații elementare de gândire

2. Identifică o situație de comunicare dificilă în care te-ai aflat în relația ta cu un profesor universitar. Determină barierele de comunicare ce te-au făcut să simțiți acea situație ca dificilă. Căută soluții pentru îndepărtarea barierelor identificate și scrie propunerile în spațiul acordat.

[illegible]

Autoevaluare / Barem de apreciere

1. Identificarea situației de comunicare dificilă	2 p.
2. Determinarea barierelor de comunicare	4 p.
3. Soluții pentru înlăturarea barierelor	4 p.

c) AGCo - activități cu operații complexe de gîndire

3. Identifică principalele bariere specifice în comunicarea profesor-student:

Student:.....

[illegible]

Profesor.....

[illegible]

Autoevaluare / Barem de apreciere

1. Identificarea barierelor în comunicarea student-profesor	4 p.
2. Argumentarea situațiilor	6 p.

[illegible]

1. Determinarea factorilor perturbatori	2 p.
2. Situații concrete de predare-învățare-evaluare	4 p.
3. Soluții de prevenire	4 p.

d) AGCR - activități de gândire creativă

- 5.** Analizează situația propusă din perspectiva barierelor comunicării, continuând reflecția cadrului didactic asupra ineficienței orei de curs.

Profesorul se întâlnește cu noi cursanți și aceștia par foarte nerăbdători să încheie ora de curs. Cadrul didactic este îndemnat să creadă că: „nu sunt destul de dornici să învăț”, sau, poate, ...

[illegible]

Autoevaluare / Barem de apreciere

1. Originalitatea ideilor cadrului didactic în identificarea barierelor comunicării	5 p.
2. Numărul de bariere ipotetice (1-5)	2 p.

6. Determină barierele de comunicare în următoarele exemple propuse de Alex Muccheilli:

a) *Se fac două apeluri de strângere de fonduri, unul prezentînd date statistice despre numărul orfanilor, iar cel de al doilea, viața unei micuțe orfane – cel din urmă dovedindu-se mult mai susținut.*

.....

.....

.....

.....

.....

.....

b) *Pe bodul din Brooklyn, într-o dimineață de primăvară, un orb cerșește avînd pe genunchi un carton pe care scrie: „Orb din naștere”. Mulțimea trecea indiferentă pînă în momentul în care un necunoscut se oprește, ia cartonul, îl întoarce, măzgălește cîteva cuvinte pe el și pleacă. Imediat după aceea, miracol. Fiecare trecător întoarce capul și mulți, înduioșați, se opresc și aruncă un bănuț în cutie. Cele cîteva cuvinte spun foarte simplu: „Este primăvară și eu nu pot să o văd”.*

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Cum a-i fi procedat tu în locul trecătorului ?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Autoevaluare / Barem de apreciere

1. Analiza situațiilor propuse	2 p.
2. Determinarea barierelor	4 p.
3. Transpunerea	6 p.

Tema 6: APLICAȚII ALE FORMELOR COMUNICĂRII ÎN ACTIVITATEA PEDAGOGICĂ

Studiul acestei teme va permite studenților:

- să stabilească corelația dintre criteriu și formă de comunicare;
- să precizeze ponderea formelor comunicării în transmiterea unui conținut afectiv-atitudinal;
- să definească și să caracterizeze CV, CPV, CNV.

INFORMAȚIE GENERALĂ

Literatura de specialitate distinge o mare varietate de forme ale comunicării, varietate oferită de diversitatea criteriilor de clasificare a acestora. Faptul că a comunica este un fenomen atât de universal, firesc cotidian și natural ne poate face să nu conștientizăm deosebita sa complexitate. O scurtă incursiune analitică poate oferi câteva repere orientative, astfel constituind o taxonomie largă cu o diversitate de criterii-repere. Un inventar util întâlnim în analiza pe care o întreprinde Luminița Iacob, care enumeră 6 criterii (p. 221-225).

Criterii	Forme	Precizări
1. După numărul de parteneri implicați	comunicarea intrapersonală	cu sine (monologul interior sau verbalizat)
	comunicarea interpersonală	între două persoane
	comunicarea în grup mic	în cazul unei relații grupale de tip “față în față”
	comunicarea publică	auditoriul este un public larg, în relație directă (conferințe, miting)sau indirectă (ziar, TV) cu emițătorul
2. După statutul interlocutorilor	comunicarea verticală	între parteneri care au statute inegale (elev-profesor, soldat-ofițer etc.)
	comunicarea orizontală	între parteneri cu statute egale (elev-elev, soldat-soldat)

3. După codul folosit sau instrumentele folosite	comunicarea verbală (CV)	între persoane (este specific umană)
	comunicarea paraverbală (CPV)	caracterizează vorbirea orală prin caracteristicile vocii, intensitatea rostirii, intonație, pauză
	comunicarea nonverbală (CNV)	între persoane, prezentă prin gesturi, mișcări, expresorii, embleme etc.
	comunicarea mixtă	între persoane și cuprinde corelarea celor trei coduri
4. După finalitatea actului comunicativ	comunicarea accidentală	transmiterea întâmplătoare de informații între persoane
	comunicarea subiectivă	exprimă starea efectivă a locutorului
	comunicarea instrumentală	între parteneri cu un scop precis
5. După capacitatea autoreglării	comunicarea lateralizată /unidirecțională	fără feed-back (comunicare prin film, radiou, TV, banda magnetică, forme care nu admit interacțiunea instantanee)
	comunicarea nelateralizată	cu feed-back concomitent, determinat de prezența interacțiunii emițător-receptor
6. După natura conținutului	comunicarea referențială	vizează un anumit adevăr (științific sau de altă natură) care fac obiectul expres al mesajului
	comunicarea operațional-metodologică	vizează înțelegerea aceluia adevăr, felul în care trebuie operat, mental sau practic, pentru ca adevărul transmis să fie „descifrat”
	comunicarea atitudinală	valorizează cele transmise, situația comunicării și partenerul.

Comunicarea are un număr mare de clasificări. Una dintre cele mai frecvente diferențieri utilizate are la *baza noțiunea semnelor utilizate în codarea informației și canalul predilect de transmitere a*

mesajului. Astfel este considerată clasificarea formelor de comunicare verbală, comunicare nonverbală, comunicare paraverbală:

1. **comunicarea verbală** – informațiile sunt codate și transmise prin intermediul cuvintelor sub aspectul fonetic, lexical sau morfosintactic, este cea mai studiată formă, deși este devansată de celelalte forme, poate fi orală sau scrisă, folosindu-se canalul auditiv și vizual. În cadrul acesteia, informația circulă unidirecțional, adică de la emițător la receptor, acesta fiind pasiv;
2. **comunicarea nonverbală** – informația este codificată și transmisă printr-o diversitate de elemente care țin de postură, mimică, înfașurarea partenerilor. Acest mod de comunicare implică gestică, indicatoare sugestive, descriptive, expresive, privirea și distanța, toate acestea pot influența conținutul mesajului;
3. **comunicarea paraverbală** – informația este codificată și transmisă prin intermediul elementelor prozodice și vocale care însoțesc vorbirea în general, dar care au semnificații aparte : elemente caracteristice ale vocii (varstă, sex, temperament), debit, pauze, ritm, particularități de pronunție (defecte de vorbire, grad de cultură, zona din care provine), intensitatea vocii, starea afectivă.

Aceste trei forme ale comunicării umane sunt în simbioză, comunicarea paraverbală și nonverbală pregătesc terenul pentru mesajul verbal. Luminița Iacob menționează un șir de implicații ale formelor comunicării în activitatea didactică și educativă:

- În funcție de una sau alta dintre formele descrise mai sus, comportamentele comunicaționale reale pot fi cu *dominantă verbală*, cu *dominantă nonverbală* (pantomima, dansul) sau *mixte*. Din această perspectivă, conduita comunicațională a profesorului se înscrie în prima categorie, în timp ce pentru elev este mai potrivită încadrarea în cea de a treia.
- *Comunicarea verbală (CV), comunicarea nonverbală (CNV) și comunicarea paraverbală (CPV)* nu au aceleași regimuri și ritmuri de codare, transmitere și decodare. Se apreciază că promptitudinea este apanajul CPV și CNV, ele fiind de patru ori și jumătate mai rapid decodificate decât CV.
- Între cele trei forme de comunicare, *se stabilesc anumite relații temporale și de sens*. Astfel, CV și CPV sunt obligatoriu simultane, în timp ce CNV poate fi simultană acestora, dar le poate și anticipa sau succeda, în privința sensului comunicării, PV și NV sunt concordante (nu poți avea o voce veselă și o mină tristă), în timp ce între verbal și paraverbal, pe de o parte, și între verbal și non-verbal, pe de altă parte, pot apărea și discordanțe (spre exemplu, ironia ca formulă expresivă are un

astfel de mecanism discordant: un mesaj verbal laudativ, contrazis de un ton disprețuitor și de o mimică de aceeași factură).

- Într-o comunicare cu dominanță verbală, cum este și cea didactică, CPV și CNV nu se adaugă verbalului, ci *formează un întreg bine structurat, complex și convergent*.

Bibliografie selectivă:

1. Dicționarul explicativ al limbii române sau dicționarul on-line
2. Iacob L. Comunicarea didactică. În: Psihopedagogie pentru examenele de definitivare și grade didactice. Cucos C. (coord.). Iași: Polirom, 1998. 318 p.

... E BINE DE ȘTIUT !

- Albert Mehrabian, a efectuat cercetări ample în anul 1967 (născut în 1939, în prezent, profesor emerit de Psihologie, Universitatea din California, Los Angeles) și a constatat că, indispensabile dimensiunii relaționale a oricărei comunicări, conținuturile afectiv-atitudinale se transmit, în proporții hotărâtoare, prin CPV și CNV: **55% nonverbal, 38% paraverbal și doar 7% verbal**. Un mic „experiment” vă poate convinge: transmiteți clasei un mesaj atitudinal - „Atenție! Mă supăr!” - în două moduri: doar prin cuvânt (linear ca tonalitate, intonație, mimică, într-un cuvânt ca un robot vorbitor) și apoi în formulă mixtă: cuvânt hotărât, ton ridicat, sprâncene „de amenințare-avertizare”. Veți sesiza imediat diferența în reacția clasei.

- **Vorbim cu ajutorul organelor vocale, dar comunicăm cu întregul corp.** Semnificative sunt fi îmbrăcămintea, relațiile pe care le stabilim (democratice, autoritare, indiferente), spațiul pe care îl controlăm și distanța care ne plasăm fața de interlocutor.

ACTIVITĂȚI INDIVIDUALE

a) AGR - ACTIVITĂȚI DE GÎNDIRE REPRODUCTIVĂ

1. Definiște formele de comunicare în baza criteriilor și precizărilor din tabelul propus și a surselor suplimentare.

Forma	Definire (pe baza tabelului și/sau altor surse)	Sursa consultată
comunicarea verticală		
comunicarea orizontală		
comunicarea verbală		
comunicarea paraverbală		
comunicarea nonverbală		
comunicarea mixtă		

comunicarea accidentală		
comunicarea subiectivă		
comunicarea instrumentală		
comunicarea lateralizată /unidirecțională		
comunicarea nelateralizată		
comunicarea referențială		
comunicarea operațional- metodologică		
comunicarea atitudinală		

Autoevaluare / Barem de apreciere

Definiții	14	12	10	8	6	4	2	0
Nota	10	9	8	7	6	5	4	1

b) AGE - activități cu operații elementare de gândire

2. Explică pe bază de dicționar cuvintele promptitudine, *apanaj*, *indispensabil*. Identifică în informația generală a temei alte 3 cuvinte noi pentru tine și scrie explicația.

Cuvîntul	Explicația	Sursa

Autoevaluare / Barem de apreciere

Explicații la cuvinte (nr.)	6	5	4	3	2	1
Nota	10	9	8	7	6	5

3. a. Explică cum și de ce paraverbalul și nonverbalul se decodifică de 4,5 ori mai rapid decât verbalul.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

b. Cum ai putea proceda experimental pentru a verifica ponderea implicării formelor comunicării în transmiterea unui conținut afectiv-atitudinal (verbalul 7%, paraverbalul 38%, nonverbalul 55%)?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Autoevaluare / Barem de apreciere

1. Explicație argumentată	4 p.
2. Limbaj coerent și accesibil	3 p.
3. Utilizare limbaj (termeni) științifici în explicație	3 p.

c) AGCo – activități de gândire complexă

4. Evaluează timp de 5 min. mesajul unui cadru didactic. Evaluează cu aproximație ponderea procentuală a formelor comunicării prin exemple concrete:

a) în transmiterea unui conținut informațional

verbal.....

.....

.....

.....

nonverbal.....

.....

.....

.....

paraverbal.....

.....

.....

.....

b) afectiv-atitudinal de către un cadru didactic

verbal.....

.....

.....

.....

nonverbal.....

.....

.....

.....

paraverbal.....

.....

.....

.....

Autoevaluare / Barem de apreciere

1. Precizarea ponderei formelor comunicării 2 p.

2. Respectarea algoritmului 6 p.

3. Argumentarea ideilor 2 p.

d) AGCR - activități de gândire creativă

5. Elaborează două șiruri a câte 10 cuvinte/expresii pe care să le transmiți:

I. doar verbal, pe un ton monoton, un ritm lent;

II. stabilind contactul vizual cu elevii.

Explică pentru (I) reacția elevilor și pentru (II) gesturile, mimica și expresia feței care le utilizează cadrul didactic în procesul de stabilire a contactului vizual.

[illegible]

Autoevaluare / Barem de apreciere

1. Cuvinte și expresii	(20)	2 p.
2. Explicație I.		4 p.
3. Explicație II.		4 p.

Tema 7: CULTURA COMUNICĂRII NONVERBALE A CADRULUI DIDACTIC (CNV)

Studiul acestei teme va permite studenților:

- să identifice funcțiile comunicării nonverbale;
- să alcătuiască expresii specifice contextului școlar;
- să descrie modelele de exprimare a atitudinii;

INFORMAȚIE GENERALĂ

Comunicarea nonverbală se referă la informația codificată și transmisă printr-o diversitate de semne legate direct de postura, mișcarea, gesturile, mimica, înfățișarea ținutelor. Cercetătorii sunt în general de acord cu constatarea potrivit căreia comunicarea verbală este utilizată cu precădere pentru transmiterea informațiilor, în timp ce canalul non-verbal este folosit pentru exprimarea atitudinii interpersonale, iar, în anumite cazuri, pentru a înlocui mesaje verbale.

Comunicarea nonverbală se manifestă prin orice modalitate de comunicare ce nu conține cuvinte sau simboluri care le înlocuiesc. Datorită importanței mari în cadrul comunicării, limbajul nonverbal are un rol semnificativ în cadrul relațiilor interpersonale. Comunicarea nonverbală poate sprijini, contrazice sau substitui comunicarea verbală. Mesajul nonverbal este cel mai apropiat de realitatea emițătorului și este cel căruia ar trebui să i se acorde de către interlocutor atenția cea mai mare.

Dimensiunea nonverbală a comunicării didactice este critică în schimbarea de atitudine, stimularea motivației, asigurarea procesului de învățare la elevi. Limbajul nonverbal și paralimbajul completează, sprijină, contrazic sau substituie comunicarea verbală, este mai apropiat de emițent și de aceea i se acordă o importanță mai mare de către receptori. Expresivitatea comunicării didactice este influențată de ținuta fizică, expresivitatea feței, gesturi, strălucirea privirii, contactul vizual, care pot provoca reverberații intelectuale și afective ale elevilor. Elementele limbajului nonverbal prelungesc semnificația cuvintelor. Profesorul cu puțină mișcare în timpul predării diminuează mult din forța discursului. Limbajul nonverbal are semnificații la fel de profunde ca și cel verbal, astfel, mesajul însoțit de un zâmbet ironic și o mimică superioară, îi va spune elevului exact contrariul. Deși literatura de specialitate menționează importanța limbajului nonverbal și paraverbal

în activitate de predare/învățare, totuși se constată insuficiența pregătirii cadrului didactic pe această direcție.

Comunicarea nonverbală este compusă din mai multe elemente, esențiale pentru atitudinea și comportamentul unui cadrului didactic:

- **Postura corpului** este definitorie pentru anumite mesaje.

În conformitate cu statutul și rolul ce-l poartă, un profesor trebuie să se miște prin sala de clasă cu capul sus și umerii drepecți. Măinele ținute la spate denotă superioritate sau încercare de autocontrol, încrucișarea brațelor la piept denotă închidere în sine față de elev sau față de subiectul discutat. Prin urmare, cadrul didactic cu brațele deschise denotă sinceritate și acceptare.

Profesorul, pentru că-și dorește să realizeze un contact real cu partenerul elev/student, va utiliza în mod conștient tehnica gesturilor deschise. Trupul său, bustul și fața, vor fi orientate către interlocutor, palmele și brațele vor fi deschise în aceeași direcție, iar contactul vizual inițiat și menținut. Cadrul didactic trebuie să păstreze o poziție dreaptă, corectă care să asigure demnitate, dar în același timp un exemplu elocvent pentru elevi de ortostațiune.

- **Mișcările ochilor** au un rol important, căci în cadrul unui dialog interlocutorii se privesc în ochi 25-75% din timpul conversației. În cadrul unei comunicări cu elevii, studenții, părinții sau colegi, menținerea privirii într-un triunghi între cei doi ochi și centrul frunții transmite mesajul seriozității și interesului. *Contactul vizual* este deosebit de important pentru un cadru didactic – oferă discipolilor săi senzația că sunt importanți; oferă credibilitate mesajului transmis; denotă, în mod subtil, stăpânirea procesului de comunicare, dominând relația la nivel rațional și emoțional; aprobă sau oferă încredere copilului interviuat; permite recepționarea mesajelor vizuale suplimentare și observarea comportamentului nonverbal al elevilor; completarea cuvintelor printr-un feedback sau o reacție la cele afirmate. Susținerea contactului vizual nu presupune continuitatea privirii, căci după 1 minut și 18 secunde devine supărătoare, ci presupune mai degrabă o susținere energetică, un control mental și emoțional.

- **Expresiile feței** sunt cel mai ușor de controlat. Comunicarea prin expresia feței include mimica, zămbetul și privirea. Acestea trebuie citite în relație atît cu cuvintele spuse, cît și cu alte mișcări ale corpului. *Zămbetul* este, dintre acestea, cel mai important semnal facial pe care oricine îl citește la fel, oriunde în lume. Totuși, în cazul profesorilor, zămbetul trebuie folosit cu moderație, în funcție de situație. Zămbetul poate destinde, poate cîștiga simpatia și transmite un mesaj de putere și de seriozitate. *Mimica facială* e utilizată conștient de bunii oratori, în

influențarea auditoriului, căci detensionează interlocutorul, câștigă încrederea, convinge mai ușor.

- ***Atingerea sau contactul fizic*** este unul din cele mai vechi coduri ale comunicării nonverbale. Deși exprimă emoții sau sentimente diferite, este deosebit de importantă pentru un cadru didactic. Un învățător ce se va plimba printre rânduri și în același timp va mângâia ușor creștetul capului sau umărul copilului va trezi emoții precum – simpatie, încurajare, prietenie, onestitate, aprobare etc.

- ***Aspectul fizic în comunicarea nonverbală.*** Mesajele nonverbale sunt transmise și prin intermediul îmbrăcăminte și accesoriilor pe care le purtăm (bijuterii, cravate, ochelari), prin machiaj, coafură etc.

Îmbrăcămintea reprezintă un simbol cultural și poate accentua nu doar frumusețea fizică, dar ne indică vârsta, genul, nivelul social și intelectual al unei persoane. De aceea, cadrul didactic trebuie să denote decență și eleganță în ținută indiferent de situații. *Culoarea vestimentației*, dincolo de percepția și trăirea ei afectivă, este o oglindă a personalității noastre și deci influențează comunicarea. Astfel, cercetările de domeniu demonstrează că o tentă de roșu în vestimentația cadrului didactic stimulează gândirea creatoare a elevilor, verde – generează idei noi.

Cadrul didactic poate opta de la rochii la nivelul genunchilor (pentru femei), completate cu accesorii, pînă la pantaloni drepți, închiși la culoare, ce pot conferi aceeași linie elegantă a costumului de haine, avînd un look mai tineresc, mai ușor adaptabil, mai relaxant, asortați cu cămăși sau bluze elegante. Important este ca vestimentația să se potrivească vârstei și alurei personale, să reprezinte și să se potrivească orei și anotimpului. Costumul cadrului didactic este o marcă personală, ce în același timp transmite, în ciuda aparențelor, un mesaj de forță.

Prin alegerea costumului, prin felul în care ne asortăm cămașa la culoarea fustei, accesoriiile, eșarfa, geanta, pantofii, în culori armonioase sau contrastante, compunem o imagine vizuală a cărei rezonanță ne afectează emoțional pe noi înșine, cît și pe elevi. Și deși pare nesemnificativ, aspectul fizic este un element important în captarea atenției, dobîndirea respectului și impunerea autorității.

- ***Limbajul tăcerii.*** Tăcerea, departe de a fi lipsă de comunicare, este încărcată cu profunde semnificații comunicative. C. Cuciș subliniază, orice cadru didactic trebuie să știe valoarea comunicațională a tăcerii: există *tăceri-nedumeriri, tăceri-vinovății, tăceri-proteste, tăceri-aprobări, tăceri laborioase (se gîndește intens), tăceri provocatoare, tăceri indiferente, tăceri-obositoare, tăceri stimulative, tăceri condamnări, tăceri zgomotoase, tăceri-pedeapsă, tăceri obraznice etc., exprimate atît de copii,*

cît și de învățător. Tăcerea se leagă de ascultare și de recepționarea corectă a mesajelor. Folosind-o cu pricepere, cadrul didactic poate stimula comunicarea creînd elevului posibilitatea de a-și exprima ideile sau sentimentele care, altfel, ar fi rămas ascunse. Încurajînd răspunsurile, tăcerea se dovedește a fi un puternic instrument de comunicare, prin care putem obține un profit intelectual și social maxim din fiecare interacțiune comunicațională. Ea reprezintă o verigă extrem de importantă a lanțului comunicațional, fiind o condiție esențială a receptării corecte a mesajului.

Pentru un cadru didactic cunoașterea regulilor comunicării nonverbale este esențială, deoarece ea reprezintă mai mult de jumătate din ponderea comunicării directe. De regulă, elementele comunicării nonverbale sunt în strînsă legătură cu tonul și atitudinea subiecților comunicării, elemente care mai sunt numite *elemente vocale și prozodice*, ce constituie 38 % din conținutul mesajului.

GEST/EMOȚIE/ PREZENTARE	SEMNIFICAȚIE/EXPRIMARE
EXPRESII FACIALE/MIȘCĂRI CORPORALE	
<i>Clipirea din ochi</i>	Rata de clipire reflectă starea psihologică a cadrului didactic: stresul emoțional, frica, nesiguranța
<i>Gura încordată</i>	Reflectă anxietatea, nervozitatea și grija; marchează cu precizie modificarea stării de spirit, un gînd inedit sau schimbarea bruscă a atitudinii
<i>Mîinile în șolduri, bombarea pieptului</i>	Demonstrază pregătirea corpului pentru acțiune, asumarea responsabilității unei sarcini.
<i>„Gura căscată”</i>	Este indicatorul surprizei, încurcăturii, incertitudinii
<i>Zîmbetul</i>	Expresia bucuriei, satisfacției, aprobării
<i>Semnele mîinilor – mima</i>	Reprezintă gestul intelectual, relevînd prezența <i>gîndului conceptual</i> ; exprimă, de asemenea, gîndirea narativă, și asocierile de idei. Însotesc adeseori cuvintelor.
<i>Întoarcerea capului (de la interlocutor)</i>	Indică nesiguranța sau dezacordul cu interlocutorul; o astfel de atitudine prelungită a poate dezvălui timiditatea sau neplăcerea.
<i>Datul capului pe spate, ridicarea bărbiei, exagerarea dimensiunilor corporale</i>	Exprimă atitudinea de superioritate și autoritate. reflectă dorința de dominare, amenințare,

<i>Coborîrea sprîncenei/ Ridicarea sprîncenei</i>	Crește intensitatea unei expresii faciale; poate întări o privire dominatoare sau mări energia zîmbetului. Este un indicator al dezacordului, dubiului incertitudinii.
<i>Fața lipsită de expresie</i>	Trimite un puternic mesaj emoțional: <i>Nu deranjați!</i> Este un semn subtil de a-i ține pe elevi la o distanță politicoasă.
<i>Intenția</i>	Este un semnal inconștient despre sentimentele adevărate față de o persoană. Poate, de asemenea, reflecta atitudini interne, opinii nerostite sau emoții.
<i>Distanța unghiulară</i>	Reflectă relația în care suntem cu persoanele aflate în imediata noastră apropiere, variind de la 0 grade (față în față) cu cei admirați și agreeți pînă la 180 grade (întoarcerea spatelui) cu cei neagreeți și cu care nu suntem de acord.
<i>Poziția șezînd</i>	Maniera de ședea la masă informații relevă atît despre starea participantului (mental, fizic, social), cît și despre opinii, atitudini, stări neexprimate.

Mimica este expresia sentimentelor, gîndurilor și emoțiilor. Ea se definește prin mișcările mușchilor feței, aspectele și jocul mimicii al acesteia. Servește atît la exprimarea propriilor trăiri, cît și a celor străine, în cazul actorilor. Dintre toate reacțiile corporale, mimica este cea care reflectă nemijlocit trăirile sufletești.

Musculatura feței se compune din 80 de mușchi mari și mici, care prin diverse combinații reușesc să exprime un număr limitat de expresii. Fiecare jumătate a feței este coordonată de o emisferă cerebrală, emisfera dreaptă coordonează jumătatea stîngă și invers, tocmai de aceea celor mai mulți oameni le este mai ușor să zîmbească cu partea stîngă a feței, decît cu cea dreaptă.

Gesturile sunt mișcări expresive ale limbajului corpului în scopul de a comunica sau de a însuflă reflexii, stări și trăiri individuale. Vorbitorul folosește aceste mișcări ale corpului, în special ale mîinilor și brațelor, pentru a-și însuflă vorbele, iar aceste mișcări pot sublinia, întări, înlocui cele spuse sau, uneori le pot contrazice. Există o serie de gesturi singulare care fie merg paralel cu vorbirea, fie înlocuiesc cuvintele:

- **Expresorii** sunt gesturi mimice sau corporale care însoțesc o trăire organică sau cu halo afectiv (a roși, a te crispa de durere, a tresări etc.). Fără a avea intenție comunicativă, gesturile expresorii au valoare comunicativă fiind puternic implicați în exprimarea, iar pentru receptor descifrarea stării generale (se simte în formă, îi este rău) sau de moment (uimire, jenă). Au o puternică determinare biologică și, ca atare, o manieră de exprimare standard.

- *Regulatorii* sunt mișcările care permit, reglementează și mențin schimbul, verbal dintre interlocutori. De exemplu, când un profesor dorește să numească studentul care să răspundă la o întrebare, folosește, uneori, atât înclinarea corpului, întinderea mâinii, cât și poziția generală a corpului în acest sens. Aproximarea de partener, contactul vizual reciproc, postura de ascultare, de solicitare a cuvântului sau semnalele de modificare a ritmului și intensității „ofertelor” verbale sunt parte din arsenalul nonverbal investit în construcția și susținerea relației comunicative.

- *Ilustratorii* sunt mișcările care facilitează, susțin și completează exprimarea verbală. Această categorie gestuală are, în parte, determinare în experiența socială, fiind însușită prin învățare. Sub aspectul conținutului, gesturile ilustratorii indică *direcția* (sus, acolo, departe), *dimensiunea* (mare, mic), *forma* (dreptunghi, spirală), *persoana* (mie, tu), *modalitatea de acțiune* (rapid, încet). Rolul lor este de accentua, amplifica, explica sau întări cuvântul.

- *Emblemele* sunt gesturile cu o anumită semnificație, în totalitate ele sunt construcții, convenții sociale, au valoare de semn și au echivalent lingvistic cert. De aici valoarea lor de substitut total al cuvântului. Mișcările capului pentru „da” și „nu”, clipitul complice din ochi, semnul victoriei, gestul ce indică liniște sunt câteva exemple. Prezența lor în actul de comunicare este rolul exclusiv al învățării sociale.

- *Adaptorii* reprezintă categoria activităților manipulatorii stereotipe. Rolul acestora este de descărcare și de echilibrare psihică. Se disting două mari categorii: manipulările de obiecte (pixul, foile de scris, cravata, haina) și automanipulăriile (răsucirea șuviței de păr, mișcatul ritmic al piciorului, atingerea urechii, nasului). Sunt automatizate și frecvența lor crește în condiții de concentrare sau tensiune psihică, fiind prezente și în condițiile solitudinii. Au, evident, rol de acomodare la o anumită situație, inclusiv comunicativă.

Fiecare din cele cinci categorii gestuale îndeplinește, preponderent, o funcție specifică, în acest fel, în ansamblul ei, gestualitatea umană este complementară.

În încercarea de a răspunde la întrebarea dacă este sau nu necesară cunoașterea comunicării non-verbale, atragem atenția asupra unei situații: ***Dumnezeu ne-a dat două urechi, doi ochi și o singură gură, pentru că El dorește să ascultăm și să privim de două ori mai mult decât vorbim.***

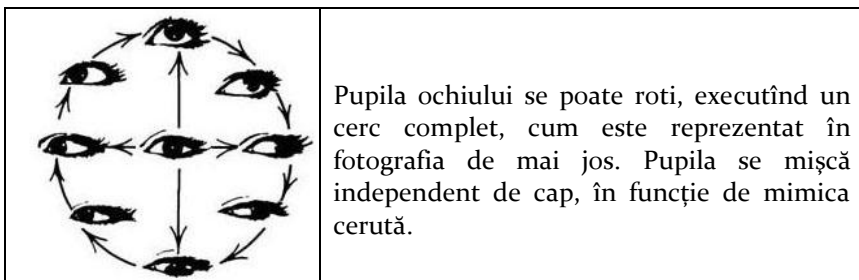
... E BINE DE ȘTIUT !

- **Vocabularul unei limbi dezvoltate** cuprinde sute de mii de unități lexicale, iar cel mai dezvoltat limbaj gestual nu depășește 7000 de unități gestuale. Rezultă că limbajul gesturilor este de 75-100 de ori mai sărac decât limbajul verbal. De exemplu, pentru cele 56568 de cuvinte din “Dicționarul limbii române moderne” s-a constatat că există 2250 de gesturi corespunzătoare. De asemenea, cercetarea comparativă a gesturilor a găsit 9000 de gesturi comune mai multor limbaje naționale gestuale, ceea ce conferă acestui limbaj o universalitate relativă, care n-a putut fi depășită pînă acum de nici o limbă.

- **Albert Mehrabian** (născut în 1939, în prezent, profesor emerit de Psihologie, UCLA), a devenit cel mai bine cunoscut de către publicațiile sale cu privire la importanța relativă a mesajelor verbale și non-verbale. Concluziile sale cu privire la mesajele incoerente de sentimente și atitudini au fost citate prin seminarii de comunicare umană în întreaga lume și au devenit, de asemenea, cunoscute sub titlul 7% -38% -55% norma. Profesorul Albert Mehrabian este un pionier în interpretarea comunicării începînd cu anii 1960. El a primit titlul de doctor de la Universitatea Clark și în 1964 a început o carieră de predare și de cercetare la Universitatea din California, Los Angeles. În prezent dedică timpul său cercetărilor dezvoltării limbajului corpului și comunicării non-verbale începînd cu o vîrstă timpurie și consultanțelor ca profesor emerit de Psihologie.

Cele trei maimute exprimă trei poziții gestuale evidente: eu nu văd, tu nu auzi, el nu vorbește ! – refuzul de a vedea, auzi sau spune lucruri care ne displac sau sunt neadevărate. Sunt foarte evidente la copii; la adulți, gesturile se rafinează. Gesturile ducerii mîinii la față indică prezența unor gînduri negative. Ele pot viza îndoiala, inducerea în eroare, incertitudinea, exagerarea, teama sau minciuna.

- În China: stînga e partea onorabilă, masculină, reprezintă cerul (yang), dreapta este pămîntul (yin) și aparține femeilor. În general, se oferă cu stînga și se primește cu dreapta.
- În Japonia: stînga este partea înțelepciunii, credinței, instinctului, în legătură cu soarele, elementul bărbătesc. Dreapta e în raport cu luna, apa, elementul femeiesc.
- Televiziunea oferă un prilej excelent pentru studierea comunicării non-verbale. Să deconectăm sunetul și să încercăm să înțelegem ce se întîmplă doar prin observarea imaginii. Pornind sunetul din cinci în cinci minute, vom putea afla cît de exacte sunt interpretările noastre în privința gesturilor non-verbale. Nu peste mult timp vom putea urmări un program întreg fără sunet, înțelegînd integral acțiunile de pe ecran.
- Știința comunicării non-verbale sau *kinezica*, numită și *kinestezica* (gr. kinesis 'mișcare') a apărut ca necesară în primul rînd în cadrul cercetărilor de antropologie culturală. Studiază codurile gestuale, rudă apropiată fiindu-i proxemica, ramură ce se ocupă cu analiza relațiilor spațiale dintre agenții comunicării (emițător, receptor), precum și de situarea acestora în raport cu obiectele înconjurătoare.

Puteti citi si articolele:

<http://www.descopera.org/kinezica-sau-comunicarea-prin-gesturi>
<http://www.descopera.org/gesturi-facute-cu-palmele-si-degetele>

Bibliografie selectivă:

- Cucoș C. Pedagogie. Iași: Polirom, 2002. 464 p.
- Iacob L. Comunicare didactică. În: Psihopedagogie pentru examenele de definitivare și grade didactice, Iași, Ed. Polirom, 1998, 318 p.
- Șoitu L. Pedagogia comunicării. București: Editura Didactică și Pedagogică, 2001. 224 p.
- Țărnă E. Bazele comunicării. Chișinău: Prut Internațional, 2011. 368p.

ACTIVITĂȚI INDIVIDUALE:

a) AGR - activități de gândire reproductivă

1. Determină ce denotă acest comportament. Notează în spațiile libere răspunsul corect.

1. Dacă mâinile atîrnă sau degetele sunt încrucișate, elevul este
2. Dacă elevul bate în masă cu degetele sau zgîrie masa, elevul este
3. Dacă elevul ascunde privirea sau ochii cu mina, încearcă
4. Dacă își leagă capul, ascultă privirea învățătorului, elevul are
5. Dacă elevul are ochii largi deschiși, el este
6. Dacă elevul își freacă nasul sau urechea, nu este
7. Dacă elevul are brațele încrucișate pe piept,
8. Dacă trunchiul este relaxat, elevul este
9. Corpul drept, ușor înclinat în față indică

Autoevaluare / Barem de apreciere

Punctaj	Total	9p	8p	7p	6p	5p	4p	3p	2p	1p
Nota	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1

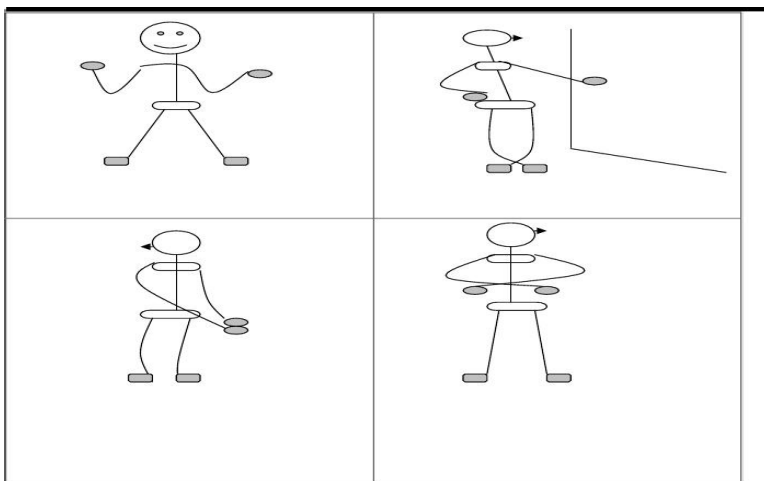
This image shows a full page of white paper with horizontal dotted lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page, providing a guide for handwriting practice. There are no margins, text, or other markings on the page.

1. Identificarea gesturilor specifice CD	4 p.
2. Explicarea corectă a gesturilor	4 p.
3. Descrierea gesturilor	2 p.

b) AGE - activități cu operații elementare de gândire

3. Privește imaginile de mai jos. Fiecare dintre acestea, în relație cu un interlocutor, are o anumită semnificație (descrie în spațiul de mai jos). Care din următoarele adjective descrie fiecare postură?

Surpins	Furios	Nepăsător	Atotștiutor
Trist	Supărat	Îndoienic	Mîndru
Timid	Dezinteresat	Relaxat	Povestind
Rușinos	Atotmulțumitor	Suspicios	Nerăbdător
Resemnat	Modest	Nehotărît	Întrebător

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Autoevaluare / Barem de apreciere

1. Descrierea semnificației posturii	6 p.
2. Corespondența corectă adjectiv-postură	4 p.

4. Selectează din ziare sau reviste 5 imagini cu fețe ce reprezintă diferite emoții și descrie-le. Aranjează fețele ce îți plac și care nu-ți plac, explicând opțiunea.

Lipește imaginile cu fețe ce reprezintă diferite emoții:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Autoevaluare / Barem de apreciere

1. Selectarea imaginilor	2 p.
2. Interpretarea emoțiilor	4 p.
3. Diversitatea alegerii	4 p.

c) AGCo – activități de gândire complexă

5. Argumentează următoarea afirmație:

Îmi amintesc vorbele pe care tatăl meu mi le rostea adesea în copilărie atunci când încercam să-i ascund ceva: „Un gest poate face cîtu de cîtu de cuvinte”.

[illegible]

Autoevaluare / Barem de apreciere

1. Argumentarea ideilor	4 p.
2. Concizia ideilor	2 p.
3. Structura	2 p.
4. Originalitate	2 p.

[illegible]

1. Notarea cuvintelor ce exprimă emoții, atitudini	2 p.
2. Transmiterea prin mesaje nonverbale	4 p.
3. Generalizarea celor observate	4 p.

d) AGCR - activități de gândire creativă

7. Alcătuiște o istorioară / eseu despre un elev, utilizând expresii specifice clasificării gesturilor.

[illegible]

Autoevaluare / Barem de apreciere

1. Menționarea tipurilor de gesturi (număr)	4 p.
2. Selectarea expresiilor care caracterizează gesturile	4 p.
3. Concizia exprimării	1 p.
4. Structura eseului	1 p.

Tema 8: CULTURA COMUNICĂRII PARAVERBALE A CADRULUI DIDACTIC (CPV)

Studiul acestei teme va permite studenților:

- să identifice importanța CPV a cadrului didactic;
- să determine elementele vocale și prozodice;
- să caracterizeze vocea unui cadru didactic;
- să stabilească un complex de exerciții de antrenament a elementelor vocale și prozodice.

INFORMAȚIE GENERALĂ

Comunicarea paraverbală este reprezentată de întregul arsenal de stimuli și semnale transmise prin caracteristicile vocii: **tonul vocii, viteza vorbirii, ritmul și inflexiunile rostirii, intensitatea, volumul vocii, pauzele, sublinierile, sunetele produse (onomatopee, geamăt, mormăit, oftat, ris) etc.** cu ajutorul cărora cadrul didactic reușește să transmită mesaje subliminale, ce pot influența elevul la nivel inconștient. Unii afirmă de spre aceasta că este specifică oratorilor iscusiți, însă trebuie să recunoaștem, că „ambalajul” sau modul cum se spune poate fi mai important decât ceea ce se spune. Pentru a confirma această idee, vom face o paralelă cu discuția la telefon, când receptorul nu cunoaște emițătorul, dar deja este impresionat de timbrul vocal, intensitatea vocii, accentul și alte particularități ale vorbirii ce afectează, uneori iremediabil. Prin urmare, atât în viața personală, cât și în cea profesională trebuie să acordăm atenția cuvenită modului în care ne exprimăm și să reflectăm asupra formei pe care o dăm limbajului rostit.

Comunicarea paraverbală a cadrului didactic este foarte importantă în livrarea mesajului deoarece influențează șansele profesorului de a fi receptat. Limbajul paraverbal devine un instrument puternic de influențare a elevului, dacă este utilizat competent. Paralimbajul ajută profesorul să obțină dragoste și căldură sufletească, aprobare și refuz cu mai multă ușurință decât limbajul verbal. Prin comunicarea paraverbală, cadrul didactic va reuși să transmită un volum esențial de cunoștințe, dar și să ofere viață a tot ce este nou și necunoscut pentru elev/student. De asemenea, va implica subiectul educației într-o învățare activă, fără un deosebit efort voletiv, ci cu o recompensă valoroasă.

Formarea competenței de comunicare didactică la nivelul elementelor vorbirii orale va ajuta pedagogul să autodirijeze claritatea, precizia, reperițiunea, ușurința în rostirea cuvintelor. Astfel, prin *volumul vocii* putem domina sau să ne lăsăm dominați. O persoană cu voce volubilă induce ideea de putere și vitalitate, pe cînd una cu voce slabă dă impresia de pasivitate și lipsă de încredere în forțele proprii. Deci, un pedagog pentru a fi ascultat trebuie să uzeze de puterea vocii, și să varieze de la un moment al discursului la altul, adaptîndu-l ambianței. Însă fără a exagera, deoarece volumul foarte mare indică o devalorizare a interlocutorului.

Nuanțele de tonalitate reprezintă înălțimea pe care o folosim pentru a pronunța cuvintele. *Tonul vocii* este important atît ca tehnică vocală, cît și ca instrument de convingere. Tonul vocii este cel care transmite sentimente și atitudine, pe cînd cuvintele transmit doar informația. Tonul înalt, strident trădează nemulțumire și nervozitate și poate fi lesne interpretat ca o „invitație” la conflict și agresivitate. Profesorul trebuie să ridice tonul doar pentru a sublinia ideile esențiale și pentru calmarea unei atmosfere gălăgioase. Nuanța vocii avantajează cadrul didactic în orice moment, căci o voce moderată, rară și apăsată – îl va ajuta să fie perceput ca o persoană calmă, sigură pe sine, echilibrată și competentă.

Viteza în vorbire este dată de *ritm*, care poate fi lent sau rapid, calm sau precipitat, însă ideal ar fi să se păstreze o linie de mijloc. Un bun comunicator va ști să varieze această viteză în funcție de receptorii mesajului și de mesajul propriu-zis. De obicei, la începutul expunerii se folosește un ritm mai lent, de introducere, care crește în intensitate pentru a ilustra mai bine importanța sau dinamismul miezului mesajului.

Problema de comunicare pe care o poate ridica viteza vorbirii ca indicator de paralimbaj constituie ceea ce se numește *asimilare*. Asimilarea presupune că anumite cuvinte dintr-o frază tind să fie unite în exprimare într-un flux de comunicare, lucru care face dificilă înțelegerea. Deci, este imposibil să se transmită un mesaj important vorbind pe un ton plictisit și fără vlagă. Pe cînd un profesor cu ritm prea rapid va transmite o stare de urgență și va duce la neînțelegerea mesajului.

Un bun cadru didactic va schimba viteza rostirii cuvintelor în concordanță cu mesajul: ceea ce-i comun și nesemnificativ se va rosti mai repede, iar ceea ce-i nou și important este rostit rar și apăsător. Cadrul didactic urmează să varieze ritmul vorbirii și pentru a crea o atmosferă de ascultare activă, dar și pentru a înlătura plictiseala, monotonia.

Accentul, de asemenea, are un rol important în vorbire, de multe ori decisiv. Astfel, un cadru didactic din învățământul primar și preșcolar urmează să rostească clar și fluent toate cuvintele, să accentueze silabe sau chiar fraze. Pentru a evidenția anumite idei dintr-un discurs, acesta din urmă va rosti mai rar și apăsător, în timp ce va trece rapid peste ceea ce i se pare ne semnificativ. Profesorul trebuie să articuleze cuvintele clar, distinct, corect și să se evite „înghițirea”, unor silabe.

Pauzele în vorbirea unui cadru didactic sunt de multe ori mai eficiente decât o mie de cuvinte. Acesta își poate exprima indignarea, uimirea sau nemulțumirea, doar păstrând câteva secunde de tăcere. De multe ori ceea ce nu este rostit de învățător, dar se lasă a fi subînțeles, influențează în mai mare măsură.

Capacitatea de a emite clar și corect sunetele este definită prin **dicțiune**. Se perfecționează cu ajutorul unor exerciții tehnice speciale și prin aprofundarea relației dintre cuvânt și context. Pornind de la cercetările științifice asupra limbajului, asupra funcției sale de comunicare, scopurile rezidă în utilizarea limbajului propriu ca instrument de creație, *stăpânirea tehnicii rostirii, ritmului vorbirii, modulării vocii*. Astfel, dicțiunea educă și formează: *pronunțarea clară din punctul de vedere al normelor fonetice și gramaticale; ritmurile variate de vorbire în funcție de stările interioare, precum varietatea de nuanțe vocale și registre în debitarea comunicării (textului); suplețea și expresivitatea rostirii*.

Lungimea silabelor și cuvintelor, accentele determinate de punctuație, tehnica versificației reprezintă **elemente prozodice**, formând o componentă distinctă a comunicării nonverbale, care influențează calitatea pronunțării ritmice.

V. Pavelcu consideră că arta de a predă presupune atât stăpânirea cunoștințelor, claritatea și plasticitatea expunerii, cât și aptitudinea deosebită de a te transpune în situația ascultătorului, a elevului/studentului. În activitatea didactică, empatia capătă valențe aptitudinale, devenind o însușire fără de care nu se poate obține eficiență maximă în profesie. Capacitatea empatică a unui bun pedagog vizează un model de identificare psihologică cu elevul/studentul, dublat de condiția păstrării unei distanțe apte să poată cuprinde întreaga problematică a clasei. Un comportament empatic ridicat din partea cadrului didactic va asigura și baza influenței pertinente asupra educației elevului/studentului, asupra motivației sale pentru muncă, asupra orientării sale școlare și profesionale, asupra fixării unui comportament moral, dezirabil pe măsura cerințelor societății.

Cu alte cuvinte, cultura comunicării cadrului didactic trebuie să se configureze într-o veritabilă aptitudine didactică, dobândită numai datorită calităților personale ale profesorului, ce își are izvorul în temeinica pregătire de specialitate, în capacitatea lui de persuadare și în

cunoașterea particularităților individuale și de grup ale elevilor/studentilor. Utilizînd un limbaj adecvat și coerent, adaptat nivelului lor de înțelegere, elevii/studentii vor învăța să comunice corect, atît la nivel verbal, cît și nonverbal cu ceilalți semeni și cu adulții.

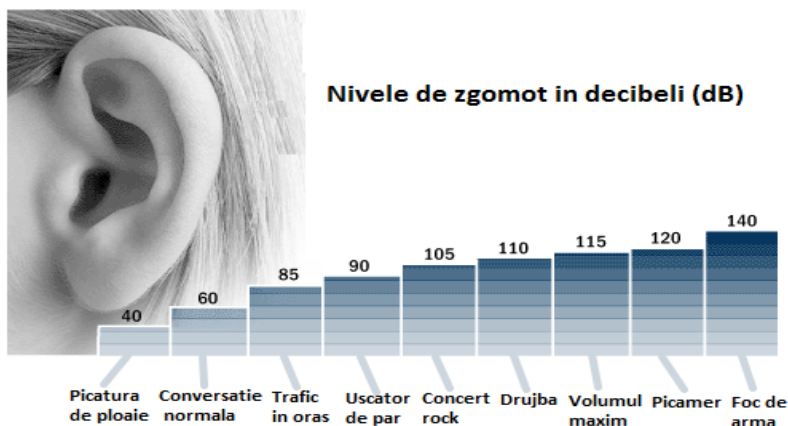
Toate aceste sugestii vor permite cadrelor didactice să-și antreneze capacitățile paraverbale ce vizează abilitățile de reglare continuă a volumului vocii, pînă la dobîndirea capacității de a vorbi cu un bun control al respirației, fără pierderi de aer, fără stridentă, nazalitate sau răgușeală. Ulterior, mînuite cu iscusință în cariera pedagogică, elementele paraverbalului vor constitui adevărate instrumente prin care cadrul didactic va influența atitudinea studentului, provocînd reacții afective dincolo de înțelesul cuvintelor.

... E BINE DE ȘTIUT !

- Studiul vocii umane a dovedit că *fiecare persoană are o amprentă vocală unică*. Pe Pămînt, nu există două voci absolut identice, dar elementele prin care poate fi influențat auditoriul rămîn fundamental aceleași.
- Psihologii au demonstrat, că informațiile recepționate pe un fond afectiv pozitiv sunt mai bine reținute, în timp ce un climat afectiv stresant facilitează uitarea. Profesorilor li se recomandă un „*ton pariental*” pentru a fi convingători, aceasta înseamnă o voce joasă, care exprimă calmul și auctoritatea, oferind încredere. S-a constatat că, atunci cînd sînt primite mesaje pe „ton pariental”, creierul uman are o reacție autonomă de supunere, căci tonul pariental transmite mesaje subliminale de mare încredere, competență și experiență. La nivel inconștient, el evocă povești înțelepte ale părinților și cere supunere din partea elevilor/studentilor. „Tonul parental” obține un efect de autoritate, atenție și persuasiune pentru că personifică mama, tatăl sau bunicii.
- *Zgomotul* a fost definit ca fiind un complex sonor nearmonios, supărător și dezagreabil. S-a constatat că acesta are efecte nocive asupra urechii interne, asupra creierului și a întregului organism. Numărul de studii asupra poluării sonore în Europa este scăzut, datele în acest domeniu fiind destul de puține. Totuși, încă din anii '80, s-a stabilit că poluarea sonoră există, mai ales în marile orașe și că este într-o continuă creștere. În țările europene industrializate, ca Belgia, Franța, Germania, Italia, Olanda, Austria, Slovacia, Spania sau Elveția mai mult de 50% din populație este expusă la niveluri de zgomot produse de

transportul rutier mai mari de 55 dB (decibeli), nivel la care ființa umană devine serios iritată.

Svetlana Tolstaia, doctor în psihologie, conferențiar la Catedra psihologie aplicată, USM, subliniază, că există grupuri care pot fi considerate mai sensibile în ceea ce privește efectele zgomotelor, grupuri cărora trebuie să li se acorde o atenție specială: elevi, persoanele în vârstă sau bolnave. Influențe negative apar în ceea ce privește performanța și productivitatea în muncă, prin diminuarea capacității de concentrare și atenție. Spre exemplu, funcționarii de birou supuși unor zgomote discontinue vor produce erori cu 37% mai numeroase decât de obicei. În cazul muncitorilor care efectuează o muncă manuală, randamentul de muncă va scădea cu 33%, începând cu cea de-a patra oră de muncă, într-o uzină în care funcționează un ciocan pneumatic.

Bibliografie selectivă

- Sadovei L., Boțan A. Dezvoltarea competenței de comunicare paraverbală la studenții pedagogi. Forum Pedagogic Internațional „Orizonturi didactice”. Chișinău-Iași, 2012. p.188-193
- Șoitu L. Pedagogia comunicării. București: Editura Didactică și Pedagogică, 2001. 224 p.

ACTIVITĂȚI INDIVIDUALE

a) AGR - ACTIVITĂȚI DE GÎNDIRE REPRODUCTIVĂ

L Definește din textul suport, alte surse sau pe bază de dicționar cuvintele care caracterizează vocea și vorbirea în CV.

Forma	Definire (pe baza tabelului și/sau altor surse)	Sursa consultată
vocea		
ritmul		
debitul		
modlula- rea		
intonația		
tempoul		
timbrul		

Autoevaluare / Barem de apreciere

Explicații (nr.)	7	6	5	4	3	2	1
Nota	10	9	8	7	6	5	4

2. Relatează despre imnul, considerat studențesc, «Gaudeamus igitur» ("Să ne bucurăm, așadar"). Memorează cuvintele în limba latină și reproduce în grup melodia pe baza unei înregistrări video (youtube).

Latină	Română
Gaudeamus igitur Iuvenes dum sumus. Post iucundam iuventutem Post molestam senectutem Nos habebit humus.	Să ne bucurăm, așadar, Cît încă suntem tineri Fiindcă dup-o tinerețe agitată, Și-o bătrînețe-ngreunată, Țărîna ne va avea pe toți.
Ubi sunt qui ante nos In mundo fuere? Vadite ad superos Transite in inferos Hos si vis videre.	Unde-s, oare Cei ce-au trăit înainte-ne? Poți s-ajungi pînă-n Ceruri Sau să păsești prin Iad De dorești să-i revezi.
Vita nostra brevis est Brevi finietur. Venit mors velociter Rapit nos atrociter Nemini parceretur.	Viața ne este scurtă Va fi terminată prea curînd, Moartea vine fulgerător Atroce ne agață-n ghearele-i. Nimeni nu-î cruțat de-aceasta.
Vivat academia! Vivant professores! Vivat membrum quodlibet; Vivant membra quaelibet; Semper sint in flore.	Trăiască școala! Trăiască profesorii! Trăiască fiecare-ntrebător! Trăiască fiecare-ntrebătoare! Fie ca ei să-nflorească de-a pururi!
Vivant omnes virgines Faciles, formosae. Vivant et mulieres Tenerae, amabiles, Bonae, laboriosae.	Trăiască toate fecioarele Binevoitoare și curate la suflet! Trăiască, de-asemeni, Femeile tandre, iubitoare Și pline de hărnicie!
Vivat et res publica et qui illam regit. Vivat nostra civitas, Maecenatum caritas Quae nos hic protegit.	Trăiască patria Și cei ce-o conduc! Trăiască-ne orașul Și binefăcătorii acestuia Care, prin caritatea lor, ne oferă siguranță!
Pereat tristitia, Pereant osores. Pereat diabolus, Quivis antiburschius Atque irrisores.	Fie ca tristețea să piară! Fie ca urătorii să piară! Fie ca Diavolul să piară! Fie ca oricine-i împotriva școlii noastre, Oricine-ar rîde de-aceasta, să piară!

Autoevaluare / Barem de apreciere

1. Participarea la corul improvizat	2 p.
2. Calitatea memorării textului	8 p.

b) AGE - activități cu operații elementare de gândire

3. Stabilește descriptorii de performanță pentru fiecare criteriu al vocii (caracteristici ale nivelurilor pentru a face posibilă evaluarea calității vocii și a vorbirii).

Criterii					
Tempoul vocii					
Timbrul vocii					
Modlularea vocii					
Intonația					
Ritmul vorbirii	f.rapid	rapid	Moderat	lent	f.lent
Expresivitatea vocii prin elemente prozodice	f. multe accente	multe	moderat	puține	fără accente
Pauza					
Intensitatea rostirii					
Intonația					
Volumul vocii					
Tonul vorbirii	afirmativ	răspicat	ironic	răstit	indiferent

Autoevaluare / Barem de apreciere

Explicații (nr.)	7	6	5	4	3	2	1
Nota	10	9	8	7	6	5	4

This image shows a full page of white paper with horizontal dotted lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page, providing a guide for handwriting practice. There are no margins, text, or other markings on the page.

1. Distingerea calității vocii	2 p.
2. Măsurarea ritmului vocii	2 p.
3. Măsurarea debitului vocii	2 p.
4. Generalizarea celor observate	2 p.

c) AGCo – activități de gândire complexă

5. Realizează următoarele exerciții de antrenament a volumului vocii. descrie în cuvinte ce ai simțit și elaborează cîte o concluzie asupra celor observate.

a) Exerciții de inspirație și expirație;

Pasul 1: Inspiră adînc, pînă umpli plămîinii cu aer. Exersează pînă obții senzația de plămîn plin cu aer.

Pasul 2: Când plămînii sunt plini, rostește cât de tare poți: Bună ziua ! sau Echinocțiu. Împinge aerul cu putere odată cu suntele. Repetă pînă simți diferența și simți vocea mai puternică decît credeai că este.

Pasul 3: Rostește cuvinte, propoziții și fraze lungi, avînd grijă ca plămîinii să fie plini. Repetă pînă cînd vorbești tare și fără să lași impresia că strigi.

[illegible]

b) *Inspirații adânci urmate de expirații puternice și prelungite:* Cu mâinile întinse se prind capetele unui băț și se ridică deasupra capului, inspirând. În expirație se revine la poziția inițială. Bățul se prinde la spate cu coatele. La expirație bățul se strânge cu coatele și presează spatele, stimulând participarea abdomenului. Treptat, exercițiile de respirație se asociază cu pronunția sunetelor. Expirul aerului se produce prin pronunția vocalelor și a consoanelor.

[illegible]

- Ia un pahar, umplut pe jumătate cu apă. Suflă în el cu ajutorul unui pai.

- Umflă un balon.

- Suflă în diverse instrumente muzicale

[illegible]

Autoevaluare / Barem de apreciere

1. Descrierea senzațiilor în procesul realizării exercițiilor
2. Relevanța concluziei

6 p.

4 p.

d) AGCR - activități de gândire creativă

6. Emite în voce sunetele onomatopeice și însoțește-le cu mișcări ca imitarea fîșitului frunzelor (Fșșș) sau a vîntului (sss) în poezie. Descrie exact mișcările prin expresii specifice limbajului nonverbal și vocea / cu expresii specifice limbajului paraverbal

Ma-ma-ma. Este mama mea.

Na-na-na. Papușica mea.

Piu-piu-piu. Puisoru-i viu.

Ga-ga-ga. Gîsculița mea.

Mac-mac-mac. Rața e pe lac.

Fîş-fîş-fîş. Mergem prin tufiş.

Vai-vai-vai pe coadă-o călcîi.

This image shows a full page of white paper with horizontal dotted lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page, providing a guide for handwriting practice. There are no margins, text, or other markings on the page.

Autoevaluare / Barem de apreciere

1. Expresii specifice:
- limbajului nonverbal	5 p.
- limbajului paraverbal	5 p.

Tema 9: CULTURA COMUNICĂRII VERBALE A CADRULUI DIDACTIC (CV)

Studiul acestei teme va permite studenților:

- să determine deosebirile dintre comunicare verbală, limbaj verbal și limbaj pedagogic;
- să aprecieze comunicarea verbală în baza criteriilor de evaluare;
- să identifice strategii de cultivare a limbajului.

INFORMAȚIE GENERALĂ

Comunicarea verbală reprezintă modalitatea cea mai întâlnită de comunicare și are ca instrument limbajul, cu totalitatea funcțiilor și laturilor sale. Acesta este purtător de idei, determină răspunsuri din partea interlocutorilor, produce acțiuni, o anumită concentrare a atenției. Elementul esențial, indispensabil, hotărâtor pentru efectuarea unei comunicări verbale, îl constituie **cuvîntul**, mijlocul cel mai bogat de sensuri, ocupă un loc privilegiat într-o acțiune unitară și complexă.

Comunicarea verbală forma relației de schimb prin cuvinte între două sau mai multe persoane (grupuri) ce are ca rezultat conexiunea inversă (se produce o acțiune asupra receptorului și un efect retroactiv asupra persoanei emitente).

Nu putem să ne referim la comunicarea verbală fără a clarifica relația și distincția terminologică *limbă - vorbire - limbaj - limbaj verbal - comunicare verbală*.

Ferdinand de Saussure (Cours de linguistique generale, 1922) a fost cel care a evidențiat, pentru prima oară distincția fundamentală pentru studiul comunicării umane dintre limba (Langue) și vorbire (Parole). În concepția sa, **limba** constituie un sistem existent în conștiința unei comunități lingvistice determinate, sub forma unui ansamblu de convenții adoptate de corpul social, care permite oamenilor exercitarea limbajului. **Vorbirea** reprezintă latura concretă, de manifestare practică a posibilităților lingvistice ale oamenilor, avînd o formă mereu de actualizare. Așadar, vorbirea are un caracter individual, în timp ce în limbă predomină componenta socială. **Limbajul** este definit de capacitatea persoanei umane de a constitui un sistem de semne, fiind considerat o formă specifică de activitate subiectivă, dependentă de ceva sau cineva.

Limbajul verbal este definit de sistemul de semne reprezentat de codul lingvistic al unei limbi. **Limbajul nonverbal** - sistemul de gesturi și

mimici, **limbajul paraverbal** - sistemul de elemente ale vocii și elemente prozodice.

Limbajul pedagogic exprimă competența profesional-intelectuală a cadrului didactic de a opera eficient cu discursul informațional în vederea decodificării conținutului de către elev. Este un limbaj normativ (limbaj al științei), de aceea aspectul cel mai important constituie capacitatea de adaptare a codului la registrul interlocutorilor

Așa cum modul de a gândi al fiecărei persoane este unic, și modul de a vorbi este unic. Această unicitate a limbajului legată de fiecare persoană în parte poate fi înglobată sub denumirea de stil verbal. De altfel, stilul este un indicator al persoanei în integralitatea sa. Prin urmare, limbajul verbal, oral sau scris, al cadrului didactic ne propune o viziune generală despre nivelul său de pregătire și de cultură generală.

A fi profesor înseamnă, înainte de toate să știi să explici, să etalezi clar în fața studenților un anumit conținut, să clarifici și să rezolvi metodic sarcini didactice, să-i motivezi și să-i încurajezi pe studenți să participe activ la activitatea educațională. Pentru a realiza aceste lucruri și, deci, pentru a ajunge la o comunicare eficientă, *discursul cadrului didactic trebuie să dezvolte anumite calități*:

- **corectitudinea** – urmărește respectarea regulilor gramaticale în ceea ce privește sintaxa, topica, dar, totodată, și corectitudinea și rigurozitatea științifică a datelor transmise de la profesor la studenți, pentru a se evita înțelegerea eronată, de către aceștia, a unor lucruri, fenomene;

- **claritatea** – implică expunerea sistematizată, concisă și ușor de înțeles. Dacă aceste elemente nu sunt respectate, partea negativă se va reflecta în actul comunicării realizate de student, care, în general, va copia și respecta modul de comunicare utilizat de profesor;

- **proprietatea** – exprimă modalitatea folosirii de către profesor a celor mai potrivite cuvinte, care să exprime cât mai exact ceea ce se dorește a fi comunicat.

- **puritatea** – are în vedere folosirea cuvintelor admise de vocabularul limbii literare, fără să facă loc arhaismelor, regionalismelor, argoului, jargonului, care evoluează și ele odată cu limba literară. Astfel, studentul va face efortul de a-și cizela vocabularul, încercând să fie la înălțimea cerințelor emise de către profesor.

- **naturaletatea** – constă în exprimarea firească a cadrului didactic, fără ca la aceasta să fie observată căutarea forțată a unor cuvinte sau expresii neobișnuite care ar duce la uimirea, iritarea precum și la neînțelegere din partea obiectului educației;

- **finețea** – folosirea unor expresii sau cuvinte prin care cadrul didactic își exprimă indirect anumite gânduri, sentimente, idei, care pot avea în

multe cazuri efectul de motivație a învățării sau implicare în actul comunicării.

- **demnitatea** – exprimarea orală numai a cuvintelor sau a expresiilor care nu aduc atingere moralei și care nu vizează în mod direct sau indirect o anume persoană din colectivul clasei de elevi.

Pentru maturizarea progresivă a acestei abilități se impune un exercițiu permanent de îmbogățire și nuanțare a vocabularului, de structurare a mesajelor într-un discurs coerent, de provocare a comunicării orale pentru a înfrânge inhibițiile și a disciplina dialogul, de a aprecia corectitudinea, limpezimea și precizia enunțurilor proprii sau a celor receptate.

Comunicarea pedagogică solicită cadrului didactic și *perfecționarea formei de exprimare scrisă*, necesară mai ales în elaborarea proiectelor de activitate, a materialelor propuse elevilor/studenților pentru stimularea învățării. Tehnologia comunicării scrise solicită astfel:

- concentrarea asupra: frazelor cu o lungime medie (de cuvinte); paragrafelor centrate asupra unei singure idei; cuvintelor înțelese cu siguranța de elevi/studenți;
- evitarea exprimării comune, cuvintelor inutile; clișeele banale, retorice;
- alegerea preferențială a frazelor scurte, integrate în context; a cuvintelor încărcate de afectivitate optimă în contextul pedagogic creat, a expresiilor afirmative; a construcțiilor verbale în diateza activă.

Pedagogii cei mai eficienți în comunicare sunt cei care reușesc să treacă de la vorbirea cotidiană la cea specific educațională fără efort și în mod natural. Mijloacele prin care își realizează profesorul vorbirea sunt multiple, dar foarte important este modul în care reușește să frazeze. Frazarea adecvată duce la claritatea transducerii ideilor, în caz contrar receptarea mesajului de către student ar fi eronată, el având astfel dificultăți. Impactul mesajului asupra celui educat va fi eficient dacă cadrul didactic alege cuvintele de valoare, care au puterea de a exprima ideea principală, evitându-se astfel confuziile și denaturarea sensurilor.

Astfel, un conținut didactic nu trebuie să demonstreze în ce limbaj frumos știe să se exprime profesorul, ci să ajute studenții să înțeleagă materia prin noțiuni și exemple relevante; trebuie să constituie un exemplu pozitiv din toate punctele de vedere (vocabular decent; utilizarea corectă a semnificației cuvintelor; respectarea formelor gramaticale; evitarea de cacofonii, pleonasme, tautologii, alte asociații sau repetări de sunete). Comunicarea verbală este indispensabilă cadrului didactic pentru că permite să verifice rapid cum a fost primit

mesajul de către receptor și, ca urmare, să-și modifice mesajul în funcție de reacția studentului.

Martin Joos a distins un număr de *cinci trepte ale comunicării verbale*, ce constituie tot atâția pași ai îndepărtării acesteia de rigorile exprimării scrise:

- **stilul rece (frozen style)** – este caracteristic formelor de comunicare necooperativă, fără feed-back, în care emițătorul nu își cunoaște receptorul, iar receptorul nu este în măsură să influențeze în vreun fel discursul celui dintâi. Acest stil nu este de dorit în cadrul unei lecții, fiind foarte rece, elevii sunt și ei “reci” și nu sunt dispuși să asimileze informațiile comunicate, ei fiind interesați mai mult de “curgerea timpului”.

- **stilul formal (formal style)** – propriul discurs adresat unui auditoriu numeros, ale cărui reacții sunt perceptibile pentru emițător, se caracterizează prin absența repetițiilor, a exprimării argotice sau prea familiare, a elipselor și prin marcarea distanței. Acest stil este folosit adeseori la clasă. Uneori este bine să fie folosit pentru a impune respect și a asigura o anumită conduită a elevilor; se folosește adeseori la clasele mari care au un bagaj de cunoștințe asigurat și nu este deloc recomandat la clasele mici, unde elevii necesită o anumită “căldură” din partea profesorului. În concluzie, stilul nu este întotdeauna recomandat, dar este adesea folosit.

- **stilul consultativ (consultativ style)** – propriul discurs cu caracter profesional, de afaceri, al negocierilor, etc. Se caracterizează prin participarea activă a receptorului la dialog și prin elemente lexicale parazite (ticuri verbale), ezitări, reluări, expresii argotice, dezacorduri. Acest stil este și el folosit, dar nu este indicat, elevii percepînd acele dezacorduri și ticuri verbale ca pe ceva hilar .

- **stilul ocazional (cazual style)** – propriu convorbirilor între prieteni, se caracterizează prin trecerea de la un subiect la altul, prin toate “deficiențele” semnalate în legătură cu stilurile prezentate anterior și prin monopolizarea discursului. Nu este recomandat a se utiliza la clasă.

- **stilul intim (intimate style)** – se caracterizează prin informațiile despre stările și trăirile intime ale emițătorului și prin emiterea de semnale nearticulate. Nu este indicat la clasă.

Pedagogii cei mai eficienți în comunicare sunt cei care *reușesc să treacă de la vorbirea cotidiană la cea specific educațională fără efort și în mod natural*, acesta de, fapt, reprezentînd **nivelul maxim competenței de comunicare pedagogică**. Mijloacele prin care își realizează profesorul vorbirea sunt multiple, dar foarte important este modul în care reușește să frazeze. Frazarea adecvată duce la claritatea

transmiterii ideilor, în caz contrar receptarea mesajului de către student ar fi eronată, el avînd astfel dificultăți. Impactul mesajului asupra celui educat va fi eficient dacă cadrul didactic alege cuvintele de valoare, care au puterea de a exprima ideea principală, evitîndu-se astfel confuziile și denaturarea sensurilor.

Astfel, un conținut didactic nu trebuie să demonstreze în ce limbaj frumos știe să se exprime profesorul, ci să ajute studenții să înțeleagă materia prin noțiuni și exemple relevante; trebuie să constituie un exemplu pozitiv din toate punctele de vedere (vocabular decent; utilizarea corectă a semnificației cuvintelor; respectarea formelor gramaticale; evitarea de cacofonii, pleonasme, tautologii, alte asociații sau repetări de sunete). Comunicarea verbală este indispensabilă cadrului didactic pentru că permite să verifice rapid cum a fost primit mesajul de către receptor și, ca urmare, să-și modifice mesajul în funcție de reacția studentului.

Criterii de evaluare a CV

a. limbaj

I. Corectitudine semantică - utilizarea corectă a semnificației cuvintelor:

- Utilizarea neadecvată a sintagmelor (se petrece examenul, te petrec)
- Regionalismele (oleacă, amuș/acuși, mătincă, - o țîră, o țîrică, o țîricuță)
- Pronumele de politețe (sau de reverență) - politețea dînsului (pisica, prietenul/elevul)
- Formule de felicitare : Cu Anul Nou!" sau „Cu Anul Nou pe tine!"

II. Respectarea formelor gramaticale (timp, mod, numeral, caz etc.): a lui Ion; a Mariei, (lu' Ana)

III. Manifestarea stilului prin exprimare succintă, laconică, ordonarea logică a cuvintelor, coerență în înlănțuirea frazelor - legătură armonioasă)

IV. Respectarea normelor stilistice în aranjarea unui text pe pagină

b. comunicare pedagogică

1. Limbajul instrumentarului didactic-educativ

- exprimarea neliterară, necultivată (mostre regretabile)de tipul: merge examenul, dam evaluare, vă pun note, jurnal, torent, pereche, nu corect sî faci exercițiul; șfîrșit di an; restanțieri; ci nu-i clar?; etc. merje vorba – o mîrs, se duce evidența lucrului educativ; se duc lecții; eu trag atenția; se fac seminare; să tragem atenția cuvenită; ducînd cont de aceste

comportări; ducem controlul; se primesc examenele; pe o pagină merg trei studenți

2. Nivelul lingvistic-terminologic: îmbinarea terminologiei strict specializate; terminologiei științifice generale; terminologiei uzuale corecte.

3. Calitatea adresării întrebărilor (deschise/închise)

(Tehnica Cine sunt eu?);

4. Deschiderea pentru dezvoltarea limbajului copilului

În concluzie:

cultura comunicării cadrului didactic în forma verbală este complexă: realizarea unui mesaj cu adevărat eficient nu se produce de la sine, este rezultatul competenței profesorului în rol de emițător, a unei cunoașteri adecvate a codului lingvistic și a unei formări riguroase exercitate.

Bibliografie selectivă:

- Palicica M., Gavrilă C., Ion L., Pedagogie. Timișoara, Editura Mirton, 2007. 383 p.
- Țărnă E. Bazele comunicării. Chișinău: Prut Internațional, 2011. 368p.
- Suportul electronic de curs pentru studenți „Cultura comunicării pedagogice”

... E BINE DE ȘTIUT !

- La baza limbajului stau reflexele condiționate, deprinderile verbale, de aceea este subliniat faptul, că *limbajul se învață!*
- S-a constatat, că un copil: la 3-5 ani „învață aproximativ 50 de cuvinte pe lună”, la 6-7 ani stăpânește „2500-3000 de cuvinte (dintre care 1500-1600 vocabular activ), la 14 ani poate să stăpânească peste 9000 de cuvinte”.
- *Vocabularul fundamental* cuprinde cuvintele cele mai uzuale, cunoscute și folosite de toți vorbitorii limbii române - 1500 de cuvinte.
- Într-o comunicare pot fi spuse 100-175 cuvinte/min, dar pot fi ascultate activ până la 800 cuvinte/min.

“Inteligentul vorbește, înțeleptul ascultă”

Jimi Hendrix

- **Problemele de limbaj** se confruntă îndeosebi cu:

a) **Componentele, formulările tematică** - cuvinte provenite dintr-un afix și rădăcina cuvântului:

- componente citite greșit: ierbivor (sub influența cuvântului iarbă) pentru erbivore, viermicid pentru vermicid, etc;
- formulări prost înțelese ca algo- “durere” sau “alge; hipo-“cal” sau “mai puțin”; eco-“mediu”, “sunet, ecou”, “economști”.

b) **Cacofoniile** - “repetări intenționate a câtorva sunete care, puse împreună, produc un impact neplăcut asupra auditorilor, în special când terminația unui cuvânt se intersectează cu începutul unui alt cuvânt, făcând ascultătorii să se gândească la ceva neplăcut”. Cîteva exemple în acest sens:

- “ca ca” – ca cafeaua;
- “ca că” – a remarca că;
- “ca ce” – ca ceva;
- “ca ci” – ca cineva;
- “ca co” – ca consătean;
- “ca cu” – a se împăca cu;
- “că ca” – discotecă care;
- “că că” – explică că;
- “că cînd” – fiindcă cîndva;
- “că co” – proza românească contemporană;
- “că cu” – se identifică cu;
- “că cum” – explică cum;
- “ce ce” – deoarece cei trei;
- “de de” – dispune de destui bani;
- “la la” – la Laura;
- “le le” – lalelele le-am cumpărat;
- “ma ma” – prima manșă;
- “pi pi” – rupi pistolul;
- “sa sa sa” – în casa sa s-a găsit;
- “sau sau” – sau s-au scufundat;
- “to to” – a respectat-o toată viața.

Modalități de evitare a cacofoniilor:

- introducerea unui cuvânt sau sintagme între cele două cuvinte care ar putea intra în relație de cacofonie;
- recurgera la sinonime;
- flexionarea unor cuvinte;
- utilizarea cuvântului “virgulă”.

c) **Folosirea paronimelor**, “cuvinte cu formă asemănătoare și cu înțeles diferit”:

- agonist – agonistic;

- amplitudine – amplexare;
- apical – apicol.

d) Folosirea culorilor în cuvinte:

- familiare – ciocolatiu;
- figurate – sîngeros;
- arhaici – fistichiu;
- cărturăresc/livresc – turcoaz;
- neautentic – ivoriu, oliviu, rozuliu;
- populare – galbin, gălbînicios, gălbui;
- rare – cireşiu, fildeşiu, nisipiu, rozalb, prozuliu;
- regionale – roş;
- interzise/restricţionate – castaniu, pămîntiu, roşcă, sur;
- împrumutat – oliviu.

e). Folosirea greşită a genitivului:

Polenul acesta este a florilor de măr

- Polenul acesta este al florilor de măr.

f). Folosirea pronumelui (emfatic, accentuat) ”cuvinte folosite ca fiind substitute (izbitoare) pentru substantive”.

A făcut-o ea însuşi.

- A făcut-o ea însăşi.

g). Absenţa liniei despărţitoare dintre cuvinte, în compoziţia adjectivelor de tipul:

- două adjective substantivale care exprimă culoarea: albă-verzuie;
- două adjective (substantivul culoare + substantivul nuanţă): galben-deschis.

h). Folosirea verbului (+ uman) în descrierea comportamentului animal fără a folosi parantezele

Animalele îi vorbesc.....

- Animalele îi “vorbesc” omului.

• Recent, a apărut o nouă lucrare destinată celor interesaţi de corectitudinea exprimării şi de asanarea limbii române vorbite în Republica Moldova. Este vorba de un „**Dicţionar de greşeli uzuale**”, semnat de profesorul bălţean **Valentin Jitaru**, care, pe parcursul lungii sale cariere didactice, a studiat cu atenţie modul în care se vorbeşte şi se scrie la noi, a colectat un număr imens de exemple de exprimare inadecvată, publicîndu-le însoţite de varianta corectă, în rubricile de cultivarea limbii, inserate în diverse ziare din Bălţi şi din Chişinău. Toate aceste materiale au fost adunate şi prezentate sub formă de dicţionar, care a apărut acum în a doua ediţie (prima a fost publicată în 2004).

Pe fiecare pagină găsim două coloane, intitulate „Greșit” și „Corect”, iar exemplele sunt dispuse în ordine alfabetică, astfel încât orice cuvânt poate fi găsit cu ușurință. Practic, avem aici un amplu tablou al erorilor de exprimare din ultimii ani și trebuie să constatăm că multe dintre ele sunt deosebit de înrădăcinate în vorbirea conaționalilor noștri. Printre cele mai supărătoare sunt o serie de **denumiri rusești**, consemnate în dicționar, cum ar fi celebrele deja **castrule** - *cratiță*, **basanoșchi/basanoști** - *sandale*, **farș** - *tocătură/carne tocată*, **bacal de pivă** - *halbă de bere*, **brezent** - *prelată*, **chilcă** (pește mic) - *gingirică*, **cladovcă** - *debara*, **magazie**, **cămară**, **matras** - *saltea*, **oblepihă** - *cătină*, **pustușcă** (tetină dată copiilor să o sugă) - *suzetă*, **reis** - *cursă/rută* și multe altele. Sunt specificate multe **sensuri improprii**, cum ar fi **a realiza** - *a vinde/a comercializa*, **a regula** - *a regla*, **a se aranja la lucru** - *a se angaja/a-și găsi de lucru*, **a se aprecia** - *a hotărî/ a decide*, **a apăra o teză de doctorat** - *a susține o teză de doctorat*.

Sunt fixate multe **greșeli de ortografie**, variantele corecte fiind date în conformitate cu DOOM-ul, se fac precizări în ceea ce privește **accentuarea corectă**, recomandată tot de acest dicționar, ca de exemplu, *călúgăriță*, *seísm*, *studió*, *itém*, *capsúlă* (și nu *călugăriță*, *seism*, *studio*, *item*, *capsulă*).

Recentul „Dicționar de greșeli uzuale” trebuie consultat cu atenție, mai ales de cei care au ca meserie scrisul, vorbirea la microfon, de cei încadrați în activitatea didactică, de funcționari și persoane publice. Iar domnul profesor Valentin Jitaru merită toată gratitudinea noastră pentru meticulozitatea și atenția cu care tratează abaterile de la normele limbii române literare.

*Irina Condrea, doctor habilitat în filologie,
conferențiar universitar.*

- **Citiți articole de Irina Condrea** pe adresa <http://www.timpul.md>

• **Regionalismele în comunicarea actuală**

Întreba cineva nu demult dacă e corect sau greșit să folosim în vorbire cuvinte populare și regionalisme. Eu n-aș formula întrebarea atât de categoric, problema ar fi...

- **De Crăciun și Anul Nou** Vin sărbătorile, iar odată cu ele, vin felicitările și urările de tot felul, așa că trebuie să ne amintim cât mai multe cuvinte frumoase pentru a-i felicita pe cei apropiați sau... în Ultima oră

- **Pseudocomunicare cu anglicisme la modă**

Gustul pentru neologismele la modă, în special pentru anglicisme, îi face pe unii jurnaliști să uite de cei cărora li se adresează, astfel că uneori putem auzi niște enunțuri cu... în Femeia

- **Politețea dînsului**

Pronumele de politețe (sau de reverență) exprimă o atitudine de respect față de o persoană și sunt folosite de vorbitori în funcție de situația de comunicare. în Carte

- **Ce „primim” și ce nu**

În exprimarea cotidiană de multe ori se face o falsă analogie între cuvîntul românesc a primi și rusescul принять, care, deși conțin cam aceleași sunete, au... în Cultură

- **Abrevieri curente**

Abrevierile se folosesc cu precădere în scris. Acestea, de regulă, sunt prescurtări ale unor cuvinte care apar mai des, fiind destul de bine cunoscute în forma lor completă. O serie... în Carte

- **Problema întrebării**

Clișeul verbal, definit de dicționare ca „frază banală, formulă stereotipă; repetare mecanică, lipsită de interes și de originalitate a unui model oarecare”, nu poate fi evitat... în Cultură

- **Scurt și clar**

Cerința de a vorbi cît mai scurt este deosebit de actuală în timpul ședințelor, conferințelor, diverselor reuniuni publice, în cadrul cărora se recurge chiar și la... în Cultură

- **Limba noastră cea... de lemn**

Denumirea limbă/limbaj de lemn se referă la un mod de comunicare oficial, sec, impersonal și abstract, pe care îl adoptă diverse organe ale puterii în relația cu cetățenii. A... în Cultură

- **Greșeli de accent**

În exprimarea orală accentul nu trebuie neglijat, mai ales de către cei care vorbesc în public, pentru că și deplasarea inoportună a accentului constituie o încălcare a... în Artă

- **„Inclusiv și” pleonasmul**

Pleonasmul este o deficiență de exprimare care constă în alăturarea unor cuvinte cu același sens, cum ar fi, de exemplu, sintagma avansați înainte, în care a avansa are... în Timput Liber

- **Cînd doi sunt două**

În ultimul timp, a devenit un fel de modă să nu se mai facă acordul în gen al numeralului doi și în special al compuselor sale cu substantivele pe lîngă care se află,... în Cultură

- **„Ca și” cacofonia**

Se pare că acum mai mulți autori de texte pentru cîntece (pardon: piese muzicale!) sunt certați rău cu exprimarea corectă. Vorbeam anterior despre expresia alogică și agramată... în Cultură

- **Negarea negației**

În vorbirea curentă apar, în afară de cuvintele noțiuni, și multe elemente expresive, de legătură, de captare a atenției, cum ar fi anumite interjecții (vai, ah, e-he-he,... în Femeia

- **Cum (ne) împărțim**

De cîțva timp, unele posturi de radio transmit un cîntec în al cărui refren există un vers foarte întortocheat, care sună așa: „Anii mei, anii mei, nu mă-mpart cu... în Cultură

- **Ce și cum se mai traduce**

Sunt omniprezente la toate posturile de radio și TV greșelile de traducere, care nu lipsesc nici chiar din tabletele de cultivare a limbii. La TV 7 cineva ne învâța cînd... în Cultură

- **Cum vorbim, cum scriem: Iubirea de metaforă**

Metafora este o figură de stil utilizată pentru a crea imagini artistice, pentru a spori expresivitatea și a conferi textului mai multă originalitate. Or, într-o metaforă, care este, de... în Cultură

- **Teleradio confuzii ortografice și ortoepice**

Dicționarul, care este cartea de căpătîi a oricărui redactor, lipsește probabil de pe masa unor angajați de la TV M1, de aceea tot apar surprize ortografice la acest post. Într-o... în Cultură

- **Cum vorbim, cum scriem**

Începînd de astăzi, TIMPUL vă invită să urmăriți o rubrică permanentă de cultivare a limbii. Este o doleanță mai veche a cititorilor noștri pe care o satisfacem cu... în Cultură

- **O abordare pragmatică a predării religiei**

Educarea unui om integru, cu o conduită corectă, care împărtășește valorile morale, spirituale și culturale eterne ale civilizației cere eforturi constante atît din partea... de Opinia Cititorului în Comentariu

- **Ce loc acordam limbii romne in liceu?**

Dezbateri publice la USM Noul curriculum la disciplina limba romana, pe care Ministerul Educatiei intentioneaza sa-l propuna institutiilor de invatamant incepand cu 1 septembrie 2010, a fost... în Cultură

- **Idei pentru modernizarea scolii nationale**

Modul de abordare a curriculumului preuniversitar la disciplina limba si literatura romanaExprimarea corecta si comunicarea eficienta in limba romana este un subiect de interes general, dar care... în Opinii & Editoriale

ACTIVITĂȚI INDIVIDUALE

a) AGR - activități de gândire reproductivă

1. *“Când știi, spune ce știi; cînd nu știi, spune că nu știi”*
Confucius

1. Selectați din șirul de cuvinte (**anacolutul**, **pleonasmul**, **tautologia**, **cacofonia**) termenul ce-i aparține definiția și propuneți exemple:

Termen	Definiție	Exemple
	O eroare semantică, repetarea inutilă a aceluiași conținut prin mai multe cuvinte sau expresii înveci-nate în enunț.	
	Repetarea aceluiași cuvînt sau a aceleiași expresii	
	O îmbinare de sunete identice cu efect acustic ne-plăcut (în silaba finală a unui cuvînt și în silaba iniți-ală a celui imediat următor) sau acele care trezesc asociații nedorite și care trebuie evitată în vorbire	
	O greșeală de exprimare, fenomen de discontinui-tate sintactică specific exprimării orale, care constă în continuarea unei structuri sintactice prin alta echivalentă ca semnificație, dar incompatibilă ca formă	

Autoevaluare / Barem de apreciere

1. Identificarea corectă a termenului
2. Corectitudinea exemplelor

5 p.

5 p.

b) AGE - activități cu operații elementare de gândire

2. Analizează 6 expresii din 3 ziare Făclia (rubrica ERARE HUMANUM ETS, PRESEVERARE DIABOLICUM – A greși este omeneste, a stăruii în greșeală – este diabolic) și notează tipul de greșeală menționată.

[illegible]

Autoevaluare / Barem de apreciere

1. Selectarea expresiilor din ziare	4 p.
2. Analiza expresiilor	4 p.
3. Exprimarea coerentă	2 p.

3. Completează vocabularul de cuvinte la rubrica greșeli:

a) ale unui cadru didactic universitar în timpul cursului

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

b) ale unui coleg din cadrul seminarului

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

c) ale unui prieten/ă într-o comunicare nonformală

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Autoevaluare / Barem de apreciere

1. Completarea vocabularului de cuvinte

a) ale unui cadru didactic

2 p.

b) ale unui coleg

2 p.

c) ale unui prieten

2 p.

2. Expresivitatea/fluența exprimării

2 p.

c) AGCo - activități cu operații complexe de gândire

4. Menționează criteriile de evaluare a comunicării verbale:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Evaluează comunicarea unui cadru didactic și a unui coleg în baza acestor criterii

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Autoevaluare / Barem de apreciere

1. Expresivitatea/ fluența exprimării	2 p.
2. Elaborarea criteriilor de evaluare a CV	3 p.
3. Evaluarea în baza criteriilor	3 p.

5.

a) modul individual de învățare a cuvintelor noi și frecvența utilizării acestora în vorbire (îmbogățirea vocabularului activ și pasiv)

This image shows a single sheet of white paper with horizontal blue or grey ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

b) strategia de cultivare a unui limbaj cult a profesorului

[illegible]

Autoevaluare / Barem de apreciere

- ## 1. Descrierea

- a) de îmbogățire a vocabularului

4 p.

- b) cultivarea limbajului cult ale CD

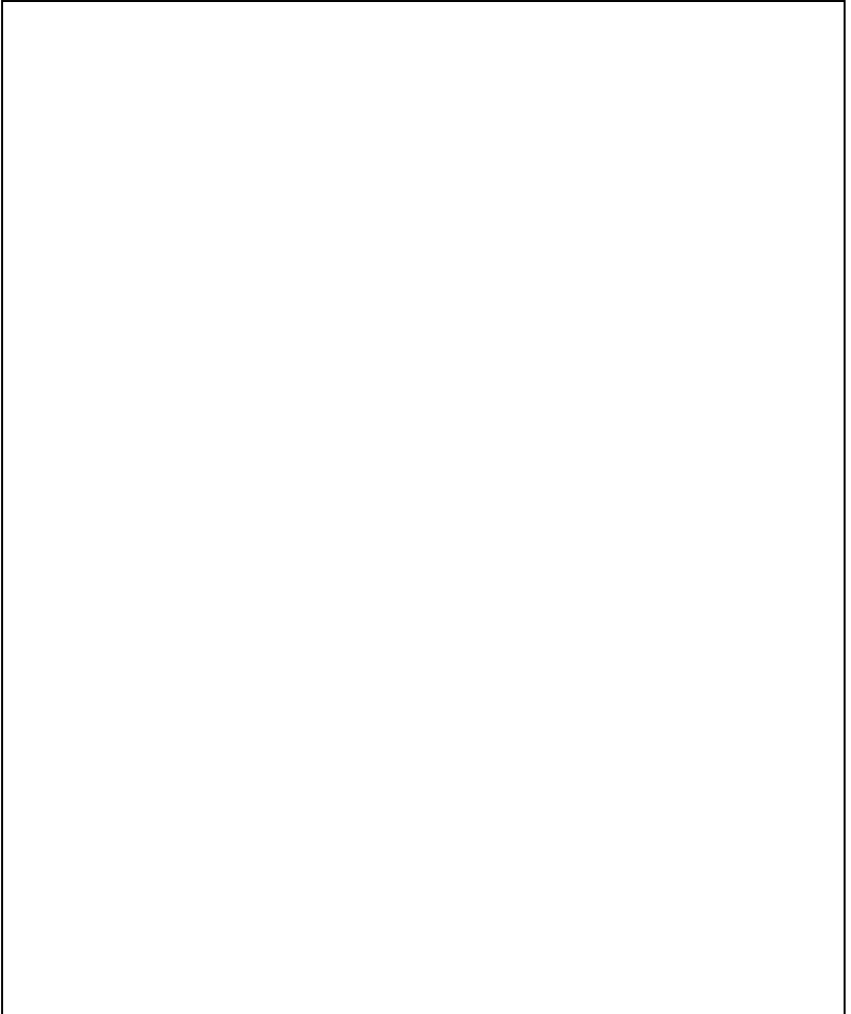
4 p.

- ## 2. Argumentarea științifică

2 p.

d) AGCR - activități de gândire creativă

6. Elaborați un poster de grup cu imagini foto ale greșelilor din diverse surse expuse la vedere. Înscrie (decupează și lipește) în pătrat greșelile descoperite și normele de exprimare corectă.

Autoevaluare / Barem de apreciere

1. Elaborarea posterului	4 p.
2. Grafica posterului	2 p.
3. Estetica posterului	2 p.

Tema 10: DISCURSUL DIDACTIC AL PROFESORULUI

Studiul acestei teme va permite studenților:

- să definească noțiunea de discurs didactic;
- să enumere caracteristicile unui discurs didactic;
- să numească tipurile de discurs didactic;
- să elaboreze un discurs în baza etapelor;
- să justifice rolul strategiilor didactice.

INFORMAȚIE GENERALĂ

A fi un profesor bun înseamnă să asiguri o pregătire de specialitate corespunzătoare, dar și să formezi tineri capabili de adaptare rapidă unor standarde mereu în schimbare. Prin urmare, cadrul didactic însuflă nu doar anumite valori, ci asigură corelarea optimă a cunoștințelor, capacităților, priceperilor și deprinderilor, aptitudinilor și atitudinilor necesare pentru integrarea socială și profesională a personalității celui educat de-a lungul întregii vieți.

În mod concret, intervențiile educative se realizează prin acte de comunicare, al căror scop este producerea unor modificări la nivelul personalității celor ce sunt educați, prin intermediul limbajului verbal sau al celui gestual. Deoarece toate interacțiunile care se stabilesc în cadrul procesului instructiv-educativ vizează, la modul cel mai general, transmiterea și receptarea unor mesaje cu conținut educațional.

Noțiunea de *discurs didactic* este identificată de cele mai multe ori cu

„ansamblul proceselor prin care se efectuează schimburi de informații și de semnificații între profesori și elevi, aflați într-o anumită situație instructiv-educativă”.

Pentru a asigura calitatea procesului instructiv, profesorul urmează să „îmbrace” discursul didactic, nu doar într-o alură științifică, ci să selecteze și să interpreteze elementele comunicării sale în funcție de orientarea gândirii și de interesele studenților săi. Deși, studentul nu supune semnificația mesajului imediat, dar îl reglementează repetat la orele de curs sau în realizarea sarcinilor individuale; în elaborarea unui discurs didactic, trebuie să ne gândim a-l structura astfel, încât studentul să coopereze alături de cadrul didactic, să acționeze pentru înțelegerea și însușirea cunoștințelor, să formuleze opinii și interpretări personale.

Orice unitate sau sinteză semnificativă, fie verbală sau nonverbală, poate fi considerată **discurs**, consideră P. Barthes

Caracteristici:(după Jean-Blaise Grize):

- a) orice discurs este o activitate dialogată (angajează un subiect emițător și un subiect receptor);
- b) orice discurs are o componentă *cognitivă*, o componentă *afectivă* și o componentă *socială*;
- c) orice discurs este un semn complex, care dă o viziune amplă asupra lucrurilor.

Regula de aur:

Dacă vrei să vorbesc cinci minute, am nevoie de două săptămîni de pregătire.

Dacă vrei să vorbesc o oră, am nevoie de o săptămîină de pregătire.

Dacă nu are importanță cît vorbesc, atunci mă voi ridica și o voi face chiar acum.”

CICERO

Autorii de specialitate ne propun o serie de condiții care să asigure și să faciliteze integrarea mesajului transmis:

- a) mesajul să fie în raport cu sistemul noțiunilor propuse pentru transmitere, să fie formulat în termeni semnificativi pentru studenți;
- b) să conțină un minimum de informații noi față de mesajele anterioare;
- c) să se utilizeze un limbaj adecvat și univoc: acuratețe, precizie, simplitate, accesibilitate;
- d) să satisfacă sub raportul ritmului și al întăririlor, să fie reluat și ajustat în urma unui control al recepției prin feed-back;
- e) să depășească situațiile inhibitive;

„Oamenii mor, pentru că nu pot lega începutul și sfîrșitul”
(proverb popular)

” Dacă doriți să țineți discursuri eficiente fiți atent la introducerea și la sfîrșit, iar cuprinsul își va purta singur de grijă”.

Etape în prezentarea discursului

I. ÎNCEPUTUL DISCURSULUI

- **Captați audiența de la bun început!**

– *Salutați publicul prin formule neutre, în limba maternă.*

Utilizarea corectă a formulelor de adresare vă cere mult tact și cultură. La o adunare festivă, la o ședință oficială trebuie să vă adresați prin formula *stimată asistență, onorat public, onorată instanță, stimați compatrioți, stimați colegi sau alteori formula populară bade Ioane* în funcție de circumstanțele concrete.

– Creați prima impresie pozitivă! O cale de a controla atitudinile oamenilor ar fi să vă amintiți că prima impresie pe care o faceți, poate adesea să fie și cea din urmă. Dincolo de aceasta va fi foarte greu să-i determinați pe interlocutori să-și schimbe părerea despre dvs.

– faceți referință la antevorbitori sau experiențe comune;

– relationați-vă la nivel personal cu ocazia, locația sau semnificația istorică a evenimentului;

II. GENERAREA IDEILOR PRINCIPALE

• Partea de bază a discursului dvs.

În dependență de tipul discursului străduiți-vă să nu folosiți mai mult de trei argumente majore, pentru că oricât de bun argumentator sunteți, publicul va obosi.

Argumentarea:

- se face prin fapte sau probe.
- Faptele sunt lucruri, acțiuni, întâmplări reale care trebuie să constituie adevăruri acceptate în situația respectivă și demonstrate, dovedite, susținute în sprijinul afirmației.

III. ÎNCHEIEREA DISCURSULUI

- este partea unde mobilizați atenția publicului pentru concluzii reprezentative.
- **sumarul** – modalitate standard de a finaliza un discurs, însă nu întotdeauna impresionabil;
- **inițiative** – sugerați publicului căi prin care ar putea beneficia de recompense pentru inițiative;
- **întrebări** – lansați astfel de interogații, ca publicul să caute să-și păstreze interesul mult timp după discurs;
- **povestiri, bancuri, citate** – demonstrați diversitatea cunoștințelor oferind credibilitate rezultatelor și aplicabilitate ideilor;
- **alternative** – oferiți o gamă variată de soluții.

Dacă ar fi să analizăm condițiile ce oferă eficacitate discursului pedagogic, trebuie să menționăm că autorii de specialitate enumeră nu doar condiții operatorii, ci exprimă și necesitatea condițiilor de ordin afectiv. Numai atunci când studentul este tratat cu empatie și este acceptat ca partener în activitatea didactică, astfel el poate deveni receptiv la mesajele transmise spre el; reușește să pătrundă în esența conținuturilor, să pună întrebări, asigurând astfel schimbul de roluri; se înlătură inhibițiile provocate de starea de dependență față de profesor, de climatul de teamă.

La elaborarea discursului, profesorul trebuie să țină cont de o serie de factori, ce se referă îndeosebi la cantitatea de informație, banalitatea sau originalitatea, accesibilitatea și inteligibilitatea mesajului comunicat; formularea mesajului în termeni semnificativi și un

minimum de informații noi față de mesajele anterioare. Prin urmare, pedagogul trebuie să se exprime simplu, iar conținutul să fie astfel organizat, încât să poată fi ușor de urmărit. Deși, cadrul didactic utilizează un vocabular specializat, nu trebuie să încerce să impresioneze cursanții folosind cuvinte lungi și complicate. Ghidat de obiectivele curriculare și conținuturile literaturii de specialitate, profesorul trebuie să selecteze și să personalizeze mesajul în funcție de destinatar și de nevoile de dezvoltare ale acestuia, să se orienteze spre descoperirea accesibilă de către studenți al sensului noțiunilor științifice.

Comunicarea didactică este eficientă când profesorul respectă cerințele mai sus menționate, dar se cere și din partea studenților capacitate de concentrare pentru receptarea mesajului și o participare activă. Interacțiunile oferă studenților prilejul de a-și exersa unele abilități de bază, cum ar fi:

- deprinderile și competențele de dialog, de dezbateră a unei probleme, de negociere și rezolvare a conflictelor;
- capacitatea de a formula argumente și contraargumente, precum și de a le structura într-un sistem discursiv coerent;
- capacitatea de a aprecia și valoriza perspective diferite de gândire și acțiune, ca surse de îmbogățire intelectuală reciprocă;
- capacitatea de a reflecta critic asupra prejudecăților și stereotipurilor proprii sau ale altora.

Activitățile de predare și învățare presupun acte de comunicare deosebit de complexe, al căror scop nu se rezumă doar la un simplu schimb de informații, ci vizează, deopotrivă, și dezvoltarea capacităților de a dialoga și de a coopera, formarea unor comportamente. Performanțele discursive ale actorilor implicați sunt condiționate de consistența conținutului mesajelor, de respectarea exigențelor de ordine, coerență și claritate, de rigoarea argumentelor sau demonstrațiilor utilizate.

Bibliografie selectivă:

- Albulescu I. Procedee discursive didactice. 2009. 164 p.
- Boț an A. Discursul didactic – condiție eficientă spre o predare și învățare de calitate. //Revista de Științe Socioumane, Nr.2 (21). Chișinău: UPS „Ion Creangă”, 2012. p. 116-122
- Cojocaru M. Discurs didactico-științific emoțional. Suport de curs pentru studii de masterat. Chișinău: Tipografia centală, 2009. 84 p.
- Eși M.C. Didactica specialității: între strategii discursive și performanțe argumentative. Suceava: „Ștefan cel Mare”, 2010. 158 p.

... E BINE DE ȘTIUT !

Dacă sunteți la început de carieră, trebuie să vă concentrați atenția în mod special asupra elaborării discursului pedagogic. Auditoriul vă va asculta cu atenție dacă ve-ți poseda următoarele calități:

- *Convingerea/sinceritatea* – publicul trebuie să înțeleagă cu adevărat ce spuneți;
- *Entuziasmul* – prezentați cu încredere și entuziasm ideile dvs. și publicul va resimți;
- *Forța de a vorbi* – folosiți-vă controlat întreaga forță prin cuvinte și accentuați sau punctați ideile importante și fazele-cheie (stările emoționale, pauzele, varietatea timbrului vocal, volumul vocii).
- *Simplitate* – pentru a evita neînțelegerile, fiți clar, concis și logic.

Discursul cel mai lung pentru mandatul cel mai scurt

William Henry Harrison este unul dintre foștii președinți ai SUA (al nouălea). În 1841, la investitura sa, a ținut cel mai lung discurs din istoria acestui eveniment, o oră și 45 de minute. Pentru că era foarte frig, a răcit, a făcut pneumonie și, după 32 de zile, a murit.

Cel mai bun discurs

“Bugetul trebuie echilibrat,
Tezaurul trebuie reprovizionat,
Datoria publică trebuie micșorată,
Aroganța funcționarilor publici trebuie moderată și controlată,
Ajutorul dat altor țări trebuie eliminat pentru ca Roma să nu dea faliment.

Oamenii trebuie să învețe din nou să muncească în loc să trăiască pe spinarea statului.”

(Cicero, anul 55 înainte de Hristos)

I. Crează un dicționar al strategiilor discursive ale cadrului didactic prin redarea semnificațiilor pentru operații de a: *defini, caracteriza, argumenta, descrie, demonstra, exemplifica, reformula, ilustra, expune* (Sălăvăștru D.).

[illegible]

1. Corectitudine în acordarea sensului științific	1 p.
2. Număr de strategii caracterizate	2 p.

134

b) AGE - activități cu operații elementare de gândire

2. Răspunde la întrebările fundamentale ce va pot conduce la elaborarea unui discurs eficient și sugerează un titlu comunicării dvs.

Cînd va avea loc? Fiți sigur că aveți timp suficient pentru pregătire.

Cît trebuie să vorbiți? Timpul alocat este suficient pentru subiectul dvs.? Amintiți-vă că trebuie să vorbiți cît mai puțin timp, plănuiindu-vă cu grijă discursul, astfel încît să cuprindeți esențialul.

Unde veți vorbi? Într-o ambianță familiară publicului sau familiară pentru dumneavoastră? Încercați să vizitați locul înainte de a vorbi, verificați mărimea și tipul camerei, iluminarea, echipamentul disponibil.

Cine va fi prezent? Ce așteaptă publicul de la dvs.? Numărul, vîrsta, tipul persoanelor, bărbați, femei, nivelul intelectual, cunoștințele generale despre temă, motivele lor de a participa și atitudinile acestora.

De ce? (scopul) Ce sper eu să realizez? O schimbare de atitudine/opinie? Care este scopul meu? Să informez? Să influențez? Să conving? Să aflu? Să discut?

Cum? Cum voi comunica mesajul meu? În cuvinte? Ce cuvinte? În imagini? Ce imagini? Cum voi organiza informațiile pe care vreau să le transmit? Voi folosi o prezentare *deductivă* (încep cu punctul meu de vedere principal și apoi continui cu explicații, exemple, ilustrări)? Sau voi utiliza o prezentare *inductivă* în care esența mesajului meu va fi plasată la final? În realitate, o mare parte din populație, inclusiv intelectualii, consideră că nu este important cum ne exprimăm, contează doar ce exprimăm. Din păcate, nu e tocmai așa, pentru că înțelegerea mesajului depinde de calitatea comunicării, iar aceasta din urmă este determinată de mai mulți factori, cum ar fi vocea, articularea, coerența și claritatea mesajului, bogăția vocabularului și intonația.

Atenție! Răspunzînd mereu la aceste întrebări nu veți vorbi fără să gîndiți.

REȚINETI: Este necesară o perioadă de pregătire înaintea oricărei discurs.

Unul din seriile americane prezintă o scenă cînd o persoană publică pierde hîrtia pe care își notase discursul. Tot timpul rezervat comunicării a fost consumat în căutarea acelei hîrtii.

This image shows a full page of white paper with horizontal dotted lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page, providing a guide for handwriting or typing. There are no margins, text, or other markings on the page.

Autoevaluare / Barem de apreciere

1. Răspunsuri exacte la întrebări	5 p.
2. Coerența și succesiunea ideilor	3 p.
3. Originalitatea titlului	2 p.

c) AGCo - activități cu operații complexe de gîndire

3. Elaborează un discurs simplu, de 10-15 secunde, prin care dorești să-ți convingi colegul să mimeze un comportament anume sau să facă un anumit lucru. Când discursul este gata, rostește-l cu buzele lipite, fără a deschide gura pentru a pronunța un cuvânt, folosind exclusiv mormăitul și pantomima. Notează cele observate.

This image shows a full page of white paper with evenly spaced horizontal dotted lines, typical of notebook paper. The lines extend across the entire width of the page from top to bottom.

Autoevaluare / Barem de apreciere

1. Structura discursului	2 p.
2. Logica expunerii, coerența ideilor	3 p.
3. Originalitatea discursului	3 p.
4. Profunzimea și actualitatea mesajului	2 p.

d) AGCR - activități de gândire creativă

4.

[illegible]

Evaluare

Propune colegului/colegei să evalueze calitatea discursului tău conform următorilor indicatori de performanță pe intervalul 1-10 de la minim spre maxim:

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1. Publicul a fost menținut permanent printr-o ascultare activă?										
2. Volumul timpului destinat discursului a provocat plictiseală?										
3. Autorul a folosit informație de prisos pentru împovărarea memorării?										
4. În intensitatea rostirii ai remarcat cuvinte pronunțate neclar?										
5. S-a observat modificări ale vocii în scopul argumentării tezelor?										
6. Ai observat prezența erorilor prin greșeli de gândire și vorbire?										
7. Vocabularul discursului a fost folosit adecvat în funcție de nivelul de instruire?										

Concluzia ta:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

DIPLOMA MEA

Cea mai importantă realizare în cadrul cursului

.....

Cel mai important succes la Cultura Comunicării Pedagogice

.....

Cel mai important obiectiv realizat.....

.....

Cea mai importantă decizie pe care am luat-o

.....

Cele mai importante persoane ce au contribuit la formarea mea

.....

Am realizat în Ghidul de autoevaluare a Culturii
Comunicării Pedagogice:

Nr.	Activități
	de reproducere a datelor
	cu operații simple de gândire
	cu operații complexe de gândire
	de gândire creativă